

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Poutní místa v královéhradecké diecézi religiózně-geografická analýza

Bakalářská práce

Studijní program: B1301 – Geografie
Studijní obory: 7105R056 – Historie se zaměřením na vzdělávání
7504R181 – Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Autor práce: **Jan Šnorbert**
Vedoucí práce: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

Pilgrimage sites in diocese Hradec Králové religious-geographic analysis

Bachelor thesis

Study programme: B1301 – Geography
Study branches: 7105R056 – History for Education
7504R181 – Geography and Geographical Education

Author: **Jan Šnorbert**
Supervisor: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan Šnorbert**
Osobní číslo: **P15000199**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obory: **Historie se zaměřením na vzdělávání**
Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Název tématu: **Poutní místa v královéhradecké diecézi -
religiozně-geografická analýza**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Kompilační metoda - analýza dostupné literatury a dalších zdrojů
2. Zpracování statistických dat a příprava kartografických materiálů
3. Kvalitativní výzkum
4. Zpracování do požadované religiozně-geografické formy

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah pracovní zprávy: 40 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

BOHÁČ Z.: Poutní místa v Čechách. Praha: Olympia 2005.

DANCÁK, F.: Náboženský turizmus: Turistika, náboženská turistika, púte história a súčasnosť. Prešov: Petra, 2005.

GUTH JARKOVSKÝ, J.: Turistika: turistický katechismus. Praha: Baset, 2003.

KOKTAVÁ, P. a Z. PITRUNOVÁ.: Kam v ČR, Poutní místa a duchovní památky. Brno: CPress, 2013.

MATLOVIČ, R.: Geografia religii. Náčrt problematiky. Prešov: Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, 2001.

ŠTAMPACH, I.O.: Přehled religionistiky. Praha: Portál, 2008.

VOJTÍŠEK, Z.: Encyklopedie náboženských směrů v České republice. Praha: Portál, 2012.

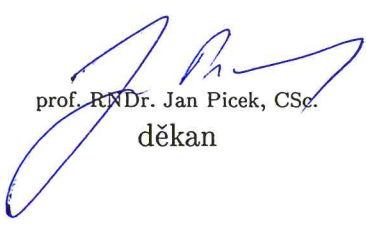
VYSTOUPIL, J. a P. FRANĚK.: Atlas cestovního ruchu České republiky. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006.

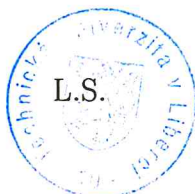
Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 25. dubna 2017

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2018

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Kamil Zágoršek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 26. května 2017

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

V první řadě bych chtěl poděkovat mému školitelovi a konzultantovi panu RNDr. Arturu Boháčovi, Ph. D., který měl se mnou vždy strpení, za to, že vždy měl cenné rady, za jeho odborné vedení a trpělivost.

Dále mé poděkování patří všem, kteří mě od začátku mého studia podporovali, ať již finančně, psychicky, ale také fyzicky.

Další poděkování patří všem lidem, které jsem zapojil do sběru fotografií jednotlivých poutních míst. A to především: mému tatínkovi Ing. Martinu Šnorbertovi, který mi poskytl fotografie Neratova, pana Tesaře z Luže, který mi poskytl fotografie Chlumku, dále Elišce Drašnarové, díky níž mám v práci fotografie z Litomyšle a také panu P. R. D. Mgr. Františku Mrázovi za poskytnutí fotografie z Rokole. Další tři osoby mi také poskytli fotografie, ale bohužel se do publikace nedostaly: Helena Novotná za fotografie kostela v Opočně, Marie Motýčková za fotografie kostela v Knířově a Jitce Uhnové za fotografie z Broumova.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat také své kmotře, která si dala tu práci a provedla českou jazykovou korekci této práci.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tématem poutních míst. A to přímo v královéhradecké diecézi. Jedná se především o římskokatolická poutní místa, neboť neznám církevní správu jiné z významných církevních organizací v České republice. V publikaci je celkem na 30 poutních míst. Tyto poutní místa jsou rozděleny podle toho, v kterém kraji leží. Cílem této práce je napsat charakteristiku jednotlivých poutních míst, jejich historii a osudy, dále také u některých poutních míst jsou popsány legendy, podle níž se tyto místa stala poutními. Dalším z cílů bylo to, že se z nich vytvoří celková databáze. Dále jsem se pokoušel o průzkum jednotlivých poutních míst. To se mi však nepodařilo. Ve většině případů se jedná o velmi pěkná a opravovaná místa.

Klíčová slova:

křesťanství, poutní místo, královéhradecké diecéze, diecéze, biskup, legenda, SLDB, území, zázrak

Abstract

This bachelor's thesis deals with the topic of pilgrimage sites in the dioceses of Hradec Králové, especially the catholic pilgrimage sites, as I don't know about church administration of any other of the important church organisations in the Czech Republic. In the publication there is up to 30 sites, sorted by region. The aim of this thesis is to write a characteristic of the individual pilgrimage sites, as well as their history. Some of the sites have a legend attached to them, that lead to them being visited as pilgrimage sites. One of the goals of this thesis was to create a database of these sites. I also tried to carry out a survey, however, this task had failed. In most cases, the pilgrimage sites are well-maintained and often mended.

Key words:

Christianity, pilgrimage site, diocese of Hradec Králové, diocese, bishop, legend, SLDB, area, miracle

Obsah

Seznam obrázků, tabulek a grafů	10
Seznam použitých zkratk a symbolů	11
1 Úvod	13
1.1 Královéhradecká diecéze	14
1.2 Religiózní geografie	17
1.3 Pěší turistika	18
2 Liberecký kraj	19
2.1 Hora Tábor – kostel Proměnění Krista Pána	19
3 Středočeský kraj	20
3.1 Kostel sv. Vojtěcha v Libici nad Cidlinou	20
3.2 Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele v Sedlci u Kutné Hory	21
3.3 Církvice	23
4 Královéhradecký kraj	25
4.1 Neratov	26
4.2 Rokle	28
4.3 Malé Svatoňovice	30
4.4 Křížová cesta – Byšičky	32
4.5 Studánka	33
4.6 Dřízna u Přepych	33
4.7 Kaple Hvězda	34
4.8 Broumov	35
4.9 Vernéřovice	38
4.10 Deštné v Orlických horách	39

4.11	Nová Paka	41
5	Pardubický kraj.....	45
5.1	Hora Matky Boží u Králík	45
5.2	Mariánská hora Horní Třešňovec	48
5.3	Chlumeck v Luži	50
5.4	Andrlův chlum – křížová cesta	52
5.5	Kaplička Balda.....	53
5.6	Litomyšl.....	53
5.7	Dolní Dobrouč	55
5.8	Knířov u Vysokého Mýta	56
5.9	Koclířov	57
6	Kraj Vysočina.....	59
6.1	Klášter Želiv	59
6.2	Číhošť	62
6.3	Pohled	65
6.4	Sopoty	67
6.5	Vilémov	68
6.6	Kaple u Dobrohostova	70
7	Závěr.....	71
8	Seznam použitých zdrojů	73
9	Seznam příloh.....	77

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Všechny obrázky jsou očíslovány a zaneseny do sekce přílohy (A–Q):

Obrázek 1 Mapa královéhradecké diecéze

Obrázek 2 Kostel Proměnění Páně na hoře Tábor

Obrázek 3 Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele v Kutné Hoře Sedlci

Obrázek 4 Kostel sv. Jakuba Staršího v Církvici

Obrázek 5 Klášter v Broumově

Obrázek 6 Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově

Obrázek 7 Kaple v dřízenském údolí

Obrázek 8 Poutní místo Studánka

Obrázek 9 Rokole

Obrázek 10 Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Nové Pace

Obrázek 11 Průčelí kostela Povýšení svatého Kříže v Litomyšli

Obrázek 12 Letecký snímek klášterního areálu nad Králíky

Obrázek 13 Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Luži

Obrázek 14 Klášter v Koclířově

Obrázek 15 Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Želivě

Obrázek 16 Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Číhošti

Obrázek 17 Kaple sv. Anny nad obcí Pohled

Tabulka 1 Poutní místa podle správního členění

Tabulka 2 Poutní místa podle klasifikace a kde se nalézají

Tabulka 3 Náboženství podle krajů (celé kraje)

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

Akce K	Akce, která posloužila StB a KSČ k internaci mnichů a jeptíšek
č.	Číslo
č. p.	Číslo popisné
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
Dr.	Doktor
Ing.	Inženýr
J. E.	Jeho Excellence
JUDr.	Doktor práv
JU. D.	Doktor práv
km	Kilometr
km ²	Kilometr čtverečný
KSČ	Komunistická strana Československa
KS StB	Krajská správa Státní bezpečnosti
m n. m.	Metry nad mořem
Mons.	Monsignore, církevní hodnost
např.	Například
obr.	Obrázek
O. S. L. J.	Člen Řádu sv. Lazara Jeruzalemského
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
P.	Páter, označení člověka kněžského svěcení
PaedDr. h. c.	Čestný doktorát z pedagogiky
POU	Obec s pověřeným obecním úřadem
pozn.	Poznámka
ppor.	Podporučík, hodnost (vojenská, policejní)
R. D.	Důstojný pán, vele důstojný pán, Reverendus Dominus
s.	Strana

s. r. o.	Zkratka společnosti s ručením omezeným
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011
SNB	Sbor národní bezpečnosti
StB	Státní bezpečnost
sv.	Svatý, označení svatého
ThDr.	Doktor teologie
ThLic.	Licenciát teologie
tzv.	Tak zvaně
TOP 09	Politická strana v České republice, založena 2009
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu; speciální seznam kulturních památek
ZŠ	Základní škola

1 Úvod

Úvodem bych chtěl zmínit, že cílem této bakalářské práce je osvětlit vznik vybraných poutních míst, jejich historii a současnost. Jednotlivá poutní místa jsou rozdělena do krajů, kde se nachází, protože královéhradecká diecéze se rozkládá postupně na území několika krajů. Poutní místa nejsou seřazena podle abecedy, ale ani podle jejich geografické polohy. V prvním odstavci je vždy řešena poloha poutního místa, jeho správní členění (jak světské, tak i církevní), nadmořská výška a zajímavosti v okolí. Přehled jednotlivých poutních míst je přiložen níže v tabulce č. 1 a 2.

V létě 2017 jsem provedl první rešeršní práci, kdy jsem si podle sebe začal rozvrhovat jednotlivá poutní místa, která se nachází právě v královéhradecké diecézi. V té době jsem přišel na zhruba 20 míst, ale některá z tohoto seznamu nevyhovovala, protože jsou až moc lokálními poutními místy. Druhou rešerši jsem provedl poté, co jsem získal od svého školitele pana dr. Artura Boháče, mapu Poutních míst ČR, kterou vytvářeli kolegové z Karlovy univerzity v Praze. K tomu mi ještě pan školitel poskytl jejich brožuru, a tak jsem získal i jména jednotlivých poutních míst. Když jsem následně počítal, kolik těchto poutních míst je, tak jsem zjistil, že jich je přes 70. I proto jsem se ve třetí vlně rešeršní práce zajímal především o jejich redukci. Nejprve jsem vyškrtl veškeré děkanské kostely zasvěcené Panně Marii. Dále jsem si řekl, že poutní místo je samozřejmě i každý fungující klášter pod církevní správou. Dnes můžeme mluvit o celkem třiceti poutních místech, která jsou minimálně regionálního rázu¹.

Je zde rozdílnost v církevní správě. Česká republika je rozdělena celkem do osmi diecézí. Dvě z nich jsou dokonce arcidiecéze. V Čechách pak máme pouze pět diecézí. Českými diecézemi jsou: pražská arcidiecéze v čele s arcibiskupem a kardinálem Dominikem Dukou, litoměřická diecéze v čele s biskupem Janem Baxantem, královéhradecká diecéze v čele s biskupem Janem Vokálem, českobudějovická diecéze v čele s biskupem Vlastimilem Kročilem a plzeňská diecéze v čele s biskupem Tomášem Holubem. Mezi moravské diecéze patří:

¹ Regionálním rázem rozumím to, že o tomto poutním místě ví více jak 50 % věřících v okolním vikariátu.

olomoucká arcidiecéze v čele s panem arcibiskupem Janem Graubnerem, brněnská diecéze v čele s biskupem Vojtěchem Cirklem a poslední ostravsko-opavská diecéze s biskupem Františkem hrabětem Lobkowiczem. Dále se diecéze dělí na jednotlivé vikariáty – ty vykonávají podobnou funkci jako bývalé okresy, ale pouze v církevní správě. Tyto vikariáty jsou dále rozděleny na další farnosti – ty nemusí být v hranicích obcí.

1.1 Královéhradecká diecéze

Královéhradecká diecéze se nachází na východě Čech. Je největší diecézí v České republice. Její rozloha činí 11 650 km². Hranice diecéze se trochu liší od hranic bývalého východočeského kraje (zanikl 2002). Dnes se tedy rozkládá na území pěti krajů: Libereckého, Středočeského, Královéhradeckého, Pardubického a Vysočiny. O podílu náboženství v jednotlivých krajích nám vypovídá tabulka č. 3. Počet obyvatel v diecézi je 1,25 milionu. Královéhradecká diecéze byla založena v roce 1664 kardinálem Arnoštem Vojtěchem hrabětem Harrachem². Diecéze je rozdělena do 14 vikariátů. Každý vikariát reprezentuje kněz, který je nazýván vikářem. Součástí vikariátů jsou také farnosti, v královéhradecké diecézi je jich 265. Farnost může být zformována buď z jedné obce, či z její části, nebo také několika obcemi dohromady (Královéhradecká diecéze, 2018).

Diecézi řídí biskup J. E. Mons. JUDr. Ing. Jan Vokál, JU. D.³ Dále v diecézi také působí pomocný (světící) biskup J. E. Mons. Josef Kajnek⁴ (Královéhradecká diecéze, 2018).

Diecéze mimo formální sféry také zasahuje do školství, kde vlastní tři gymnázia (Hradec Králové, Kutná Hora, Skuteč), dále vlastní dvě ZŠ (Hradec Králové

² Kardinál Arnošt Vojtěch hrabě Harrach O. Cr. (1598–1667) byl katolický kněz z rodu Harrachů, 13. pražský arcibiskup, 28. velmistr řádu Křižovníků s červenou hvězdou, kardinál a 1. primas český, korunoval tři české krále a dvě královny. Založil v roce 1655 biskupství v Litoměřicích a v roce 1664 biskupství v Hradci Králové.

³ Mons. JUDr. Ing. Jan Vokál, JU. D. (nar. 1958) je 25. sídelní biskup královéhradecký. Od roku 1991 byl vatikánským úředníkem. Od 3. 3. 2011 se stává biskupem královéhradeckým. Kněžské svěcení přijal 7. 5. 2011 v bazilice sv. Petra a Pavla ve Vatikánu.

⁴ Mons. Josef Kajnek (nar. 1949) je pomocný biskup královéhradecký. Zároveň také vykonává funkci generálního vikáře diecéze. Další jeho funkce: probošt katedrální kapituly, člen sboru poradců, člen biskupské rady, člen kněžské rady a člen ekonomické rady diecéze.

a Borohrádek), domov mládeže, taktéž v Hradci Králové, a dvě mateřské školy (Hradec Králové a Kutná Hora). Dále se diecéze angažuje v charitě, Papežských misijních dílech. Další instituce spadající pod biskupství jsou např. Diecézní lesy Hradec Králové s. r. o. (Královéhradecká diecéze, 2018).

Tab. 1 Poutní místa podle správního členění

Název poutního místa	Kraj	Správní obod	Nadmořská výška
<i>Hora Tábor</i>	Liberecký	ORP Semily, POU Lomnice n. Pop.	681 m n. m.
<i>Libice</i>	Středočeský	ORP a POU Poděbrady	191 m n. m.
<i>Kutná Hora-Sedlec</i>	Středočeský	ORP a POU Kutná Hora	215 m n. m.
<i>Církvice</i>	Středočeský	ORP a POU Kutná Hora	220–230 m n. m.
<i>Neratov</i>	Královéhradecký	ORP Rychnov n. Kněž., POU Rokytnice v O. h.	625 m n. m.
<i>Rokle</i>	Královéhradecký	ORP a POU Dobruška	510–525 m n. m.
<i>Malé Svatoňovice</i>	Královéhradecký	ORP Trutnov, POU Úpice	440 m n. m.
<i>Byšičky</i>	Královéhradecký	ORP Jičín, POU Lázně Bělohrad	337 m n. m.
<i>Studánka</i>	Královéhradecký	ORP a POU Dobruška	350 m n. m.
<i>Dřízna u Přepych</i>	Královéhradecký	ORP Dobruška, POU Opočno	342 m n. m.
<i>Kaple Hvězda</i>	Královéhradecký	ORP a POU Broumov	653 m n. m.
<i>Broumov</i>	Královéhradecký	ORP a POU Broumov	400 m n. m.
<i>Vernéřovice</i>	Královéhradecký	ORP Broumov, POU Teplice nad Metují	500 m n. m.
<i>Deštné v Orlických horách</i>	Královéhradecký	ORP a POU Dobruška	650 m n. m.
<i>Nová Paka</i>	Královéhradecký	ORP a POU Nová Paka	420–429 m n. m.
<i>Hora Matky Boží u Králík</i>	Pardubický	ORP a POU Králíky	762 m n. m.
<i>Mariánská hora</i>	Pardubický	ORP a POU Lanškroun	495–502 m n. m.
<i>Chlumek v Luži</i>	Pardubický	ORP Chrudim, POU Skuteč	333 m n. m.
<i>Andrlův Chlum</i>	Pardubický	ORP a POU Ústí nad Orlicí	330–450 m n. m.
<i>Kaplička Balda</i>	Pardubický	ORP a POU Polička	637 m n. m.
<i>Litomyšl</i>	Pardubický	ORP a POU Litomyšl	341 a 345 m n. m.

<i>Dolní Dobrouč</i>	Pardubický	ORP a POU Ústí nad Orlicí	500 m n. m.
<i>Knířov u Vysokého Mýta</i>	Pardubický	ORP a POU Vysoké Mýto	315 m n. m.
<i>Koclířov</i>	Pardubický	ORP a POU Svitavy	512 m n. m.
<i>Klášter Želiv</i>	Vysočina	ORP a POU Humpolec	406 m n. m.
<i>Číhošť</i>	Vysočina	ORP Světlá n. Sáz., POU Ledeč n. Sáz.	527 m n. m.
<i>Pohled</i>	Vysočina	ORP a POU Havlíčkův Brod	430–505 m n. m.
<i>Sopoty</i>	Vysočina	ORP a POU Chotěboř	537 m n. m.
<i>Vilémov</i>	Vysočina	ORP a POU Chotěboř	345 m n. m.
<i>Kaple u Dobrohostova</i>	Vysočina	ORP a POU Havlíčkův Brod	503 m n. m.

Zdroj: vlastní

Tab. 2 Poutní místa podle klasifikace a kde se nalézají

Název poutního místa	Klasifikace	Kde se nalézají?
<i>Hora Tábor</i>	Regionální	Na hoře Chlum.
<i>Libice</i>	Regionální	V centru obce Libice.
<i>Kutná Hora-Sedlec</i>	Národní	V centru městské části KH-Sedlec.
<i>Církvice</i>	Regionální	V centru obce Církvice.
<i>Neratov</i>	Národní	Nad centrem obce Neratov.
<i>Rokle</i>	Národní	Na křižovatce silnic z Bohadšína do Nového Hrádku a ze Slavoňova do Bystré.
<i>Malé Svatoňovice</i>	Národní	V centru obce Malé Svatoňovice, na náměstíčku.
<i>Byšičky</i>	Regionální	Nedaleko usedlosti Byšičky, na stejnojmenném vršku.
<i>Studánka</i>	Regionální	Obec malá, na stráni.
<i>Dřízna u Přepych</i>	Regionální	V dřízenském údolí, podél potoka, několik km pěšky od Přepych.
<i>Kaple Hvězda</i>	Národní	Na úpatí Broumovských stěn.
<i>Broumov</i>	Regionální	V centru města Broumov.
<i>Vernéřovice</i>	Regionální	Nad obcí Vernéřovice, západně od obce.
<i>Deštné v Orlických horách</i>	Regionální	V centru obce Deštné v O. h., u autobusové zastávky, nedaleko hotelu Panorama.
<i>Nová Paka</i>	Regionální	V centru města Nová Paka, tyčící se nad městem.
<i>Hora Matky Boží u Králík</i>	Národní	Nad městem Králíky, v místní části Kopeček, na hoře Matky Boží.
<i>Mariánská hora</i>	Regionální	V lesích mezi Jakubovicemi, Horní Třešnovcem a Horní Čermnou.
<i>Chlumek v Luži</i>	Národní	V centru obce Luže.
<i>Andrlův Chlum</i>	Regionální	Pod vrchem Andrlův Chlum, na cestě na tento vrch z Ústí nad

		Orlicí.
<i>Kaplička Balda</i>	Regionální	V lesích mezi obcemi Jedlová, Stašov a Modřenec.
<i>Litomyšl</i>	Regionální	V centru města Litomyšl.
<i>Dolní Dobrouč</i>	Regionální	V lesích nad Dolní Dobroučí, západně od této obce.
<i>Knířov u Vysokého Mýta</i>	Regionální	V centru obce Knířov.
<i>Koclířov</i>	Národní	V centru obce Koclířov.
<i>Klášter Želiv</i>	Národní	V centru obce Želiv.
<i>Čihošť</i>	Národní	V centru obce Čihošť.
<i>Pohled</i>	Regionální	V centru obce Pohled, nedaleko obce Pohled, na vršku.
<i>Sopoty</i>	Regionální	Součást obce Sobíňov, v centru obce.
<i>Vilémov</i>	Regionální	Na kraji obce Vilémov.
<i>Kaple u Dobrohostova</i>	Regionální	V lesích západně od obce Lípa-Dobrohostov.

Zdroj: vlastní

Tab. 3 Náboženství podle krajů (celé kraje)

Kraj	Počet obyvatel	Počet věřících	
		Absolutně	v %
Středočeský	1 289 211	184 674	14,3
Liberecký	432 439	55 721	12,9
Královéhradecký	547 916	90 327	16,5
Pardubický	511 627	100 990	19,7
Vysočina	505 565	148 145	29,3

Zdroj: ČSÚ, 2011 (SLDB 2011)

1.2 Religiózní geografie

Asi se ptáte, co je to ta religiózní geografie, kdy asi vznikla? Tento pojem byl zaveden v literatuře až v 17. století, ale prvopočátky o této geografii můžeme již nalézt v starověkém Řecku. Dalšími pokusy byly regionálně-geografické pokusy islámských geografů a také členů irských mnichů v raném středověku. Religiózní geografie se zabývá především geografii jednotlivých religiózních staveb, poutních míst, a dalších. Jedná se především o vztah mezi fyzickou geografii a humánní sférou. Dále je nutné zmínit, že se zajímá o sociální, kulturní a environmentální vztah. Je nutné také zmínit, že již ve starověku lidé vnímali okolní svět tak, že je stvořen Bohem a tím pádem spojen religiózně (Matlovič, 2001, s. 3–4).

Tato poutní místa jsem si dovolil rozdělit do následující taxonomie: kláštery, kostely, kaple, křížové cesty, poutní areály, významné prameny (léčivé) a významná poutní města a obce. Vedle těchto poutních míst se zde také nachází sousoší, sochy, kříže a boží muka.

1.3 Pěší turistika

Poutě se v našich zemích pořádají již od začátku středověku. Největší rozmach však přichází až s protireformační snahou. To bylo období, kdy „letěl“ kult k Panně Marii a ke sv. Janu Nepomuckému. Proto většina poutních míst je zasvěcena Panně Marii. Poutních míst, která jsou zasvěcena sv. Janu Nepomuckému, už moc v České republice nenajdeme. Nejznámější z nich je samozřejmě kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou.

Dnešní důvody konání pěších poutí jsou nejspíše obnovením „starých tradic“ katolické církve. Dalším důvodem je též opojný pocit zdolání někdy i dosti náročné trasy a vzdálenosti. Dále nesmíme opomenout to, že se během putování setkávají lidé. V neposlední řadě bych zmínil, že na pěších poutích se utužuje víra. Také musíme podotknout, že je daleko lepší se modlit ve větší skupině, než když se člověk modlí sám – to je také důvod pro pořádání pěších poutí.

2 LIBERECKÝ KRAJ

Liberecký kraj se nachází v severní části České republiky. Počet obyvatel je k 30. 9. 2017 441 131 (ČSÚ, 2018). Rozloha Libereckého kraje činí 3 163 km². V dnešní době je religiozita v Libereckém kraji nízká. Podle Sčítání lidu domů a bytů v roce 2011 je to kolem 12,9 % (ČSÚ, 2018). V tomto kraji se nachází asi 70 % vikariátu Jilemnice (na východě), který obsahuje okolí Lomnice nad Popelkou, Jilemnicko, Horní Pojizeří a ve vedlejším královéhradeckém kraji okolí Vrchlabí a okolí Špindlerova Mlýna. V čele vikariátu je P. František Mráz (Královéhradecká diecéze, 2018).

2.1 Hora Tábor – kostel Proměnění Krista Pána

Poutní místo se nachází na hoře „Tábor“ u obce Chlum. Nejbližší město je Lomnice nad Popelkou a je 2,5 km severně od místa. V okolí se je situováno několik zajímavostí – např. prameny řeky Cidliny a nesmíme zapomenout na město pohádky – Jičín, které je vzdáleno asi 8 km jižně od Tábora. Poutní místo se nachází 47 km severozápadně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází (jako jediné) v Libereckém kraji, v bývalém okrese Semily, v ORP Semily a POU Lomnice nad Popelkou. Je umístěno v nadmořské výšce 681 m n. m. Církevně spadá do farnosti Lomnice nad Popelkou, vikariátu Jilemnice a královéhradecké diecéze.

Po několikakilometrovém výšlapu do kopce „Chlum“ se Vám zjeví nádherný pohled na Poutní kostel Proměnění Páně na hoře Tábor. I proto se tento vrch také přezdívá Tábor.

Již ve 14. století zde stála dřevěná kaple, kterou nahradil v roce 1527 dřevěný kostelík. Dnešní barokní kostelík nechali postavit Václav a Eva Konstancie z Morzinů, tehdejší majitelé lomnického panství, v roce 1704. Kámen na stavbu podle legendy vynosili sami poutníci. Je to jednolodní stavba na obdélníkovém půdorysu a s přízemní sakristií. Na východě se nachází oltář. Loď kostela je zastřešena valbovou střechou, ve hřebeni je osazen sanktusník s otevřenou lucernou a cibulovou stříškou. Podle legendy sem ve 14. století sám arcibiskup pražský vynesl sošku Ježíška (dnes je zde pouze kopie). Další významnou

památkou je barokní oltární obraz, který namaloval Petr Brandl (Lomnice nad Popelkou, 2018).

Dříve se poutě konaly o letnicích ve svatodušní úterý, později byly přesunuty na sobotu a neděli. Na tzv. malou pout' se chodívalo v neděli po 6. srpnu, a to vzhledem k zasvěcení Poutního kostela Proměnění Krista Pána. Dnes se kostelík za pomoci farníků rekonstruuje (Lomnice nad Popelkou, 2018).

3 STŘEDOČESKÝ KRAJ

Středočeský kraj leží uprostřed České republiky. Je největší, co do počtu obyvatel, rozlohy i počtem obcí. Počet obyvatel je k 30. 9. 2017 1 348 840. Rozloha činí 10 929 km². Religiozita podle Sčítání lidu domu a bytů v roce 2011 v tomto kraji se pohybuje kolem 14,3 % (ČSÚ, 2018). V tomto kraji máme pouze jeden vikariát královéhradecké diecéze. Je jím kutnohorsko-poděbradský vikariát, který leží na východě kraje. Tento vikariát osahuje Kutnohorsko, okolí Poděbrad a okolí města Čáslav. V čele vikariátu je P. Pavel Tobek (Královéhradecká diecéze, 2018).

3.1 Kostel sv. Vojtěcha v Libici nad Cidlinou

Dalším velmi významným poutním místem je rodiště sv. Vojtěcha v Libici nad Cidlinou, kde je stejnojmenný kostel. Poutní místo se nachází v centru obce Libice nad Cidlinou⁵. Poutní místo se nachází necelých 5 km od Poděbrad. Pamětihodností je samozřejmě Slavníkovské hradiště, které se nachází několik stovek metrů od obce. Dalšími pamětihodností je také město Poděbrady. Samotný kostel sv. Vojtěcha se nachází více než 47 km jihozápadně od Hradce Králové. Poutní místo je v Středočeském kraji, v bývalém okrese Nymburk, v ORP a POU Poděbrady. Nadmořská výška poutního místa činí 191 m n. m. Spadá pod královéhradeckou diecézi a kutnohorsko-poděbradský vikariát. Hlavní pout' je zde slavena na svátek sv. Vojtěcha (23. 4.).

⁵ Libice byla centrem Slavníkovců v 10. století.

„Dějiny obce Libice nad Cidlinou sahají do dávné minulosti. Za nejdůležitější období historikové považují druhou polovinu 10. století, kdy na Libici sídlil knížecí rod Slavníkovců. Násilná likvidace celého rodu, vypálení hradiska jsou neznámějšími událostmi z dějin obce a patří neodmyslitelně i k počátkům historie českého státu.“ (Obec Libice nad Cidlinou, 2018).

Kostel sv. Vojtěcha původně nejspíše sloužil jako pohřební kostel sv. Bonifáce pro rod Slavníkovců. Později byl zasvěcen sv. Jiří. Od roku 1832 je oficiálně zasvěcen sv. Vojtěchu, který má od roku 1746 na hlavním oltáři obraz. Kostel je v dnešní době přestavěn do goticko-empírové podoby. Sakristie a presbytář mají nádech gotiky (poslední čtvrt' 14. století). V roce 1832 postihl kostel požár, po kterém byl v letech 1835–36 opravován. Tato přestavba zahrnuje prodloužení lodi kostela a také pozdně empírovou úpravu tvaru jeho oken. Další úprava byla provedena stavitelem Štěpničkou z Týnce nad Labem v roce 1875. Nutno zmínit, že kostel je obklopen bývalým hřbitovem s několika empírovými figurálními náhrobky (Hrady.cz, 2018a).

3.2 Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele v Sedlci u Kutné Hory

Poutní místo se nachází v městské části Kutná Hora – Sedlec. Je součástí historického města Kutná Hora, od samého centra města je situován přibližně 2,5 km daleko. Ve městě je mnoho pamětihodností, které můžete navštívit – například jsou to staré štoly⁶, chrám sv. Barbory⁷, historické centrum Kutné Hory a další. Za zmínku také stojí empírový zámek Kačina, který se nachází cca 7,2 km severozápadně od chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Poutní místo je situováno 47,5 km jihozápadně od centra diecéze v Hradci Králové. Poutní místo se nachází ve Středočeském kraji, v bývalém okrese Kutná Hora, v ORP a POU Kutná Hora. Samotné poutní místo je umístěno v nadmořské výšce 215 m n. m. Poutní místo je v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Kutná Hora – Poděbrady (Kutnohorsko-

⁶ V Kutné Hoře se v minulosti těžilo stříbro.

⁷ Je jeden ze skvostů české gotické architektury.

poděbradský). Hlavní poutě se zde slaví kolem svátku sv. Jana Křtitele (24. 6.) a slavnosti Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Důvodů, proč se vydat do Sedlce, je více. Nachází se zde například nejstarší cisterciácký klášter v českých zemích, přičemž klášterní kostel je dílem samotného J. B. Santiniho⁸. Navíc nedaleko od překrásné katedrály najdete gotický hřbitovní kostel Všech svatých, který ukrývá proslavenou kostnici.“ (Pitrunová, 2013, s. 20).

Podle jedné z legend šel opat Jindřich v 13. století na pout' do Jeruzaléma, kde vzal z hakeldamského pole hlínu. Ještě před tím, než začaly středověké poutě do těchto míst mířit, se zde v době zajetí a souzení Ježíše Krista ukryli jeho apoštolové. Poutníci, kteří umřeli na cestě do Jeruzaléma či přímo v něm, byli pohřbíváni na tomto poli⁹. Proto opat Jindřich nabral tuto hlínu a po příchodu ze Svaté země touto hlínou posypal místní hřbitov. Následkem vzniklo to, že se hřbitov stal také „Svatým polem“. I proto se zde nechávali pohřbívat nejenom Češi, ale také Němci, Poláci i Belgičané. Proto roste i počet poutníků do Sedlce (Pitrunová, 2013, s. 20).

Klášter v Sedlci založil ve 12. století velmož Miroslav a biskup Jindřich Zdík¹⁰. V roce 1143 dorazila komunita cisterciáckých mnichů z konventu ve Waldsassen. Největší dobou rozkvětu poutního místa však bylo až 14. století – vzniká totiž hornická osada a rozvoji těžby stříbra. Později se tato osada přeměnila na královské město Kutná Hora. Samotná katedrála byla vystavěna během 30 let a zároveň konala funkci konventního kostela sedleckého cisterciáckého opatství. Bohužel zlatá doba klášterů opadá s nástupem husitství. Katedrála byla v době husitských válek vyrabována a poté zůstala téměř 300 let v rozvalinách. Obnovy se dočkala až za opata Jindřicha Snopka. V letech 1699–1709 byla mistrem architektury Janem Blažejem Santini-Aichlem¹¹ regotizována.

⁸ J. B. Santini pouze opravil kostel, který byl po nájezdech husitů ve středověku zničen. Není tedy úplným autorem – pouze jeho regotizace (pozn. autora).

⁹ Údajně byla těla během jednoho dne rozložena a tím toto pole bylo považováno za svaté.

¹⁰ Jindřich Zdík byl olomouckým biskupem od roku 1126 do roku 1150 (jeho úmrtí).

¹¹ Jan Blažej Santini-Aichel (1677–1723) byl významným barokním architektem, proslul svým jedinečným stylem tzv. barokní gotiky. Významná díla jsou: kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou (UNESCO), zámek Karlova Koruna, kostel sv. Maří Magdaleny v Deštném v Orlických horách, klášter v Kladrubech u Stříbra, chrám Jména Panny Marie ve Křtinách, kaple sv. Anny v Panenských Břežanech, konvent cisterciáckého klášter v Plasech,

V roce 1784 byl shodou okolností zrušen klášter v Sedlci na popud císaře Josefa II. a jeho majetek byl rozprodán (Pitrunová, 2013, s. 21).

Za zmínku stojí také hřbitovní kostel Všech svatých na nedalekém hřbitově. Jedná se o tzv. karner – dvoupatrovou kapli. Ve spodní části byly ukládány kosti zesnulých ze zrušených hřbitovů – tzv. kostnice. Nahoře byly slaveny mše svaté za tyto zemřelé. Kostel je zasvěcen Všem svatým, proto aby každý zde pohřbený člověk našel ochranu před smrtí u svého patrona – svatého. V Sedlci byl hřbitov od roku 1318 a během 14. století zde bylo pochováno téměř 30 tisíc lidí¹². Dalších 10 tisíc pojal hřbitov během husitských válek. V roce 1421 zasáhl kostelík požár, který byl založen husity. Po zrušení hřbitova na konci 15. století byly kosti exhumovány a uloženy dovnitř, ale také vně kostnice, kde je poloslepý sedlecký mnich v roce 1511 poskládal do pyramid. Jedinečná výzdoba sedlecké kostnice však vznikla až po roce 1784, kdy byl klášter v Sedlci zrušen Josefem II. Hřbitovní kostelík se dostal do majetku rodu Schwarzenberga z Orlíka¹³. V roce 1870 to byl stavitel František Rint z České Skalice, který vytvořil výzdobu podzemní kaple z kostí a lebek ze zmíněných pyramid. Tyto kosti byly dezinfikovány a vyběleny chlorovým vápnem. Výzdobu následně doplnil schwarzenberským erbem a zakomponoval do ní i své jméno (Pitrunová, 2013, s. 22).

3.3 Církvice

Poutní místo v obci Církvice je zajímavé tím, že se zde nacházejí dva významné kostely – prvním je kostel sv. Vavřince, druhý se nachází v místní části obce Jakub a je zde kostel sv. Jakuba. Samotná obec se nachází v blízkosti Kutné Hory (cca 5 km východně). Největší pamětihodností je samozřejmě historické centrum Kutné Hory. Další zajímavostí je, že obec hraničí s vojenským letištěm v Čáslavi, která je vzdálena přibližně 5,5 km jihovýchodně od obce. Jak již bylo zmíněno výše, je zde nádherný empírový zámek Kačina, který je vzdálen necelé 4 km

biskupská rezidence v Hradci Králové a kaple sv. Klimenta také v Hradci Králové a kostel Nejsvětější Trojice v Chrasti a další (i v Praze).

¹² Bylo způsobeno morovou epidemií, která zasáhla Čechy.

¹³ Orlík je domovem i pro Karla Schwarzenberga, politika za TOP 09.

severně od obce Církvice. Poutní místo se nachází zhruba 45,6 km jihozápadně od centra diecéze v Hradci Králové. Nachází se ve Středočeském kraji, v bývalém okrese Kutná Hora, v ORP a POU Kutná Hora. Obě poutní místa leží v nadmořské výšce mezi 220 až 230 m n. m. Nachází se v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Kutná Hora – Poděbrady (Kutnohorsko-poděbradský). Hlavní pout' se zde slaví kolem svátku sv. Vavřince (10. 8.) a kolem svátku sv. Jakuba Staršího (25. 7.).

Kostel sv. Vavřince v obci Církvice byl původně stavebně románsko-gotický a byl postaven na počátku 13. století na návrší nad pravým břehem řeky Klejnárky. První písemná zmínka o kostele pochází však až z roku 1344. Od 15. století sloužil protestantům. Po zákazu nekatolických církví v roce 1627 nebyl zřejmě (i pro nedostatek kněží) používán. Dokonce se traduje, že se 8 let používal jako konírna. V roce 1655 byl kostel znovu zasvěcen katolické církvi. Během následujících let došlo k raně barokní přestavbě. Například v roce 1679 byla postavena zděná zvonice v jihozápadní části hřbitova. Roku 1684 došlo k definitivní přestavbě kostela, která nahradila původní loď. Byly postaveny postranní kaple, které tvoří půdorys kříže. Z původního kostela zbyl pouze presbytář a chórová věž. Pozoruhodným prvkem nové stavby je otevřená jižní předsíň. Hřbitov kolem kostela obklopila zeď s výklenkovou kaplí, otevřenou k severu do prostoru návsi. Většinu interiéru tvoří vybavení ze 17. až 18. století. Výjimku představuje gotický deskový obraz Piety od Mistra treboňského oltáře z období kolem roku 1380. Na zvonici bývaly tři zvony. Největší z nich byl z roku 1679, střední byl snad z období gotiky. Jejich stav v dnešní době není znám. Areál značně zchátral po 2. světové válce. Silně poškozeny jsou zejména obě výklenkové kaple. Po roce 1990 byla fara prodána soukromníkovi, který ji začíná opravovat. Kostel dostal novou střechu (báň věže se měnila roku 2009), další potřebné opravy budou snad následovat (Hrady.cz, 2018b).

Druhý z kostelů, sv. Jakuba Staršího v místní části Jakub, nemá u nás obdoby. Byl postaven již ve 12. století. Zakladatelkou byla jakási Marie, mohli bychom říct, že byla z moravského rodu pánů ze Švábenic. Zakládala tento kostel se svými syny Slaviborem a Pavlem. Význam tohoto kostela byl tak vysoký, že svěcení

kostela se účastnil sám král Vladislav se svou manželkou Juditou. Kostel je velmi zajímavý svou sochařskou výzdobou jižního průčelí a je nejrozsáhlejším zachovaným souborem románské plastiky v Čechách a snad nejstarším zobrazením českých zemských patronů. Vznik těchto plastik se datuje do poloviny 12. století. Na plastikách se projevují vlivy sochařství francouzského i saského, které zřejmě zprostředkovali cisterciáci z kláštera v Sedleci u Kutné Hory. Koncem 12. století se stal Sedlecký klášter vlastníkem rozsáhlého území. Církevní instituce rozvíjely ve svých vsích stavební činnost, a tak se šířily vyspělé stavební postupy a slohové vlivy. Dominantou jednolodního kostela je vysoká západní věž, na straně východní církevní stavbu uzavírá okrouhlá apsida. V letech 1872 až 1874 provedl Josef Kranner¹⁴ puristickou úpravu lodi a v roce 1883 upravil ve stejném slohu věž kostela Josef Mocker¹⁵ (Hrady.cz, 2018c).

4 KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Královéhradecký kraj se nachází na severovýchodě České republiky. Počet obyvatel je k 30. 9. 2017 550 958. Rozloha kraje se pohybuje kolem 4 759 km². Religiozita kraje podle Sčítání lidu domu a bytů v roce 2011 činí přibližně 16,5 % (ČSÚ, 2018). V tomto kraji se rozléhají následující vikariáty královéhradecké diecéze: Jilemnice (cca 30 % rozlohy), Jičín, Trutnov, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Hradec Králové. V čele jednotlivých vikariátů jsou: Jilemnice – P. František Mráz, Jičín – Mons. Pavel Rousek, Trutnov – P. Ladislav Hojný, Náchod – Mons. Václav Hegr, Rychnov nad Kněžnou – P. Augustin Slaninka, Hradec Králové – P. Miloslav Šiffel¹⁶ (Královéhradecká diecéze, 2018).

¹⁴ Josef Ondřej Kranner (1801–1871) byl český architekt období historizujících slohů. Navrhl např. opravu a dostavbu katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě. Je také autorem novogotických přestaveb zámků: Hluboká, Hrádek u Nechanic a Žleby.

¹⁵ Josef Mocker (1835–1899) byl významný český architekt a restaurátor, restauroval např. Karlštejn – tuto podobu má až dodnes. Byl také autorem dostaveb a restaurátorských prací např. katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě, věží: Jindřišské, obou věží u Karlova mostu, dále např. i Pražské brány, zámku Konopiště, Křivoklátu, chrámu sv. Bartoloměje v Plzni, chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře, či katedrály sv. Štěpána ve Vídni.

¹⁶ Vedle pana vikáře je zde také pan biskup Jan Vokál.

4.1 Neratov

Poutní místo se nachází v obci Neratov, nedaleko Bartošovic v Orlických horách. Je vzdálené asi 8 km od Rokytnice v Orlických horách. Nedaleko se také nachází dělostřelecká tvrz Hanička (přibližně do 5 km). Jak již bylo psáno, poutní místo se nachází uprostřed Orlických hor – a to v údolí na pomezí dvou hřbetů Orlických hor, nedaleko se nachází Anenský vrch. A také se nachází 51 km východně od centra diecéze – Hradce Králové. Nachází se v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Rychnov nad Kněžnou, ORP Rychnov nad Kněžnou a POU Rokytnice v Orlických horách. Samotné poutní místo je ve výšce 625 m n. m. Nachází se v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Rychnov nad Kněžnou. Hlavní pouť se zde slaví na slavnost Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Chrám v Neratově zažil doby, kdy se jeho klenba hrdě a majestátně tyčila nad tisíci poutníků. Vystřídalo ji však bolestné období, kdy se nad troskami kostela otvírala jen klenba širého a nekonečného nebe. Díky dnešnímu skleněnému stropu jsou poutníci schováni v bezpečném objetí chrámu, a přitom vzhlíží přímo k nebi. To je zde totiž nadosah.“ (Pitrunová, 2013, s. 70).

Podle legendy získalo poutní místo v Neratově svou slávu na počátku 60. let 17. století. Tehdy se jedné noci zdál rokytnickému faráři Kryštofu Floriánu Blažejovi Drickovi krásný sen o Panně Marii, která jej požádala, aby nechal vyrobit její sochu. Farář dal tuto sochu vyřezat a krátce po velkém požáru v rokytnickém kostele ji nechal přenést do Neratova. Stalo se to 16. 8. 1661. V procesí sošku neslo šest mládenců, na místě ji šest dívek umístilo na oltář. Nedlouho poté, 8. 9., se k sošce modlila žena místního sedláka za uzdravení. Zázrak se udál a zpráva se šířila krajem, poutníci přicházeli s vírou, nadějí a pokorou právě sem (Pitrunová, 2013, s. 70).

Vznik poutního místa byl ještě dříve než podle legendy. Dějiny poutního místa můžeme také považovat za takovou kroniku života v pohraničních horách. V 16. století totiž byl domovem nejenom Čechů, ale také i osadníků z německy mluvících oblastí Durynska a Saska, kteří si s sebou samozřejmě přinášejí svou protestanskou víru. Původně zde byl dřevěný kostelík, který byl však v 17. století přestaven na protestanskou modlitebnu. Spory mezi katolíky a protestanty byly na

denním pořádku a rekatolizace probíhala v horském pásmu pomalu. Poté, co byla roku 1661 do znovu vysvěceného katolického kostelíka přenesena soška Panny Marie a zázračně uzdravena těžce nemocná sedláková žena, stal se svatostánek vyhledávaným poutním místem. Poutníci měli touhu po zážitku ze skutečného zázraku a chodili sem z Čech i z Kladska. Kostelík by přestavěn na větší kamenný kostel, z něž zbyl v dnešním kostele presbytář sloužící jako hřbitovní kaple. Avšak poutníci se hrnuli všude, a proto byl vystaven nový na začátku 18. století, v roce 1723, stavba zahájena velkého poutního kostela Nanebevzetí Panny Marie. Chrám byl vysvěcen na svátek svátého Bartoloměje (24. 8.) roku 1733. Dodnes se neví jméno architekta tohoto skvostného barokního chrámu. Spekulovalo se o tom, že autorem je sám Jan Blažej Santini-Aichel, který na sklonku svého života zanechal několik návrhů na výstavbu podobných kostelů. Zajímavostí je, že samotný kostel není vystavěn ve směru západovýchodním jako jiné kostely, ale v orientaci severojižní. Je to z důvodu toho, že autor chtěl, aby na Boží Hod vánoční svítlo slunce o mši přesně na oltář. Prvním stavitelem chrámu byl Carl Antonio Rein. Bohužel při stavbě spadl z lešení a srazil si vaz. Dělníci tvrdili, že Rein v kostele straší. Jeho nástupce Jakub Ondřej Krowa¹⁷ nechal proto zazdít dveře do sakristie, aby se duch nepohyboval po presbytáři. V roce 1776 bylo zbudováno také rokokové schodiště, po kterém chodily tisíce poutníků do kostela (Pitrunová, 2013, s. 71 a 72).

Odlehlost místa chránila před útrapami s tažením vojsk krajinou Čech během válek. Až přišel konec druhé světové války. Opilí rudoarmějci si vybrali za terč jednu z věžiček chrámu a zamířili na ni pancéřovou pěst. Zasáhli ji, střecha vzplála a zvon i hodinový stroj se v žáru roztavily. Obyvatelé vyčerpaní válkou alespoň provizorně zastřešili chrám. Jelikož však skoro všechno obyvatelstvo bylo po válce odsunuto do Německa, tak se kostel rekonstrukce nedočkal a začal chátrat. Již v roce 1950 se začalo jednat o tom, že by měl být zbourán. Deštěm zmáčené klenby se propadly, ale před demoličním výměrem z roku 1973 zachránili svatostánek památkáři. Bylo to díky tomu, že již zmiňované rokokové schodiště měli památkáři přesunout k zámku u Skalky u Dobrušky. Všechny

¹⁷ Krowa byl stavitelem kladské pevnosti.

peníze na demolici kostela byly utraceny za přesun schodiště. A tak chrám chátral dále a postupně se rozpadal (Pitrunová, 2013, s. 71 a 72).

Po pádu komunismu již v roce 1989 začal místní farář Mons. Sochár s rozsáhlou rekonstrukcí poutního místa. V roce 1992 se poutní místo stalo kulturní památkou. Neopakovatelná atmosféra a duchovní síla místa přivádí každým rokem více poutníků. Mons. Sochár vedle toho, že chrám opravoval, tak také založil Sdružení Neratov, které se stará o lehce a středně postižené lidi a také je zaměstnává v chráněných dílnách nejenom v Neratově, ale i v nedalekých Bartošovicích v Orlických horách (Pitrunová, 2013, s. 71 a 72).

4.2 Rokole

Poutní místo se nachází nedaleko obce Bohdašín, nedaleko jsou ještě obce Mezilesí a Slavoňov. Je vzdálené asi 1, 5 km od náměstí městyse Nový Hrádek a 5 km od náměstí v Novém Městě nad Metují. V blízkosti poutního místa je také dělostřelecká tvrz Skutina (zhruba 4 km). Toto poutní místo je v podhůří Orlických hor. Nachází se na půl cesty do již zmiňovaných Orlických hor a do Nového Města nad Metují. Také se musím zmínit, že se nachází 32,5 km severovýchodně od Hradce Králové. Nachází se v královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Rychnov nad Kněžnou, ORP a POU Dobruška. Poutní místo se nachází v rozmezí nadmořských výšek od 525–510 m n. m. Nachází se v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Náchod. Hlavní pouť je slavena v neděli po svátku narození Panny Marie (tj. 8. 9.).

„, Pojd'te všichni poutníčkové, mariánští citelové, do krásného údolí k matce Boží v Rokoli,' zpívá svou písničku poustevník a proplétá se mezi poutníky mačkajícími se u krámků s voňavým cukrovím, dřevěnými křížky, svatými obrázky a barevnými růženci. Vzduch voní koncem léta a Panna Maria Rokolská hojí rány i bolesti lidských duší.“ (Pitrunová, 2013, s. 73).

Podle legendy jméno Rokole vzniklo ze slova rokle – a v té rokli kdysi dávno zabloudila holčička. Začala plakat a modlit se k Panně Marii a prosila ji o pomoc tak vroucně, že ze země vytryskl pramen. Najednou se dívka zjevila samotná Panna Maria a vyvedla holčičku z lesa ven. Pramen nikdy nevysychal a pro

lahodnou vodu si chodili lidé z celého okolí. Jednoho dne se přišel ke studánce napít lesník z Nového Hrádku. Při pití přemýšlel nad neblahým osudem svého slepého syna. Vtom uviděl slepého ptáčka, který spadl do studánky. Lesník ho chtěl vylovit, ale ptáček sám vylétl zdravý z pramene. Lesník záhy pochopil význam tohoto Božího znamení, nabral vodu, donesl ji svému slepému synkovi a chlapec se rázem uzdravil. Vděčný tatínek postavil nad pramenem dřevěnou kapličku, do níž dal sochu Panny Marie. Zázračný pramen pak ještě pomohl mnoha lidem od různých neduhů (Pitrunová, 2013, s. 73).

Dřevěná kaplička, kterou nad pramenem postavil šťastný otec jako díky za vyléčení synovy slepoty, byla v roce 1859 nahrazena zděnou, vysvěcenou na slavnost Nanebevzetí Panny Marie. Hned rok poté namaloval malíř Klemens z Hradce Králové milostný obraz Panny Marie Královny s Ježíškem na klíně uctíváný jako Panna Maria Rokolská. Lidé ke kapličce rádi chodili pro vodu a útěchu. Jednoho dne v roce 1871 se zjevila Panna Maria jedné ženě a požádala ji, aby byl vedle kapličky vztyčen kamenný sloup se soškou Bohorodičky. Stavba byla povolena a zasklená soška Panny Marie lákala tolik lidí, že se zde začaly pořádat pravidelné poutě. Následně byl postaven hostinec a otevřeny krámky. O studánku se začal starat poustevník, který dokonce složil píseň o Panně Marii Rokolské. Text této písně prodával. V roce 1874 vznikla také křížová cesta díky darům věřících. Jedná se o stejné plastiky jako křížové cesty ve Studánce u Dobrušky a v Suchém Dole u Police nad Metují. Jediná odlišnost je taková, že se liší pouze barvou nátěru litinových reliéfů (Pitrunová, 2013, s. 74 a 75).

V poutním areálu stojí od roku 1930 také pseudogotický kostel Panny Marie Rokolské, který nechal postavit na svém pozemku továrník František Příbyl z Nového Města nad Metují. K posvěcení kostela však došlo až po druhé světové válce. Bylo to především z toho důvodu, že se dohadovalo s biskupskou konzistoří o právních požadavcích a také byla důvodem druhá světová válka. Po válce daroval syn továrníka, Otokar Příbyl, kostel Panny Marie k bohoslužebným účelům římskokatolické církvi a 19. 8. 1945 byl svatostánek vysvěcen. U kostela stojí dřevěná stavba polokruhového altánu, který poutníci nenazvou jinak než Loreta, i když se vůbec původnímu domu Panny Marie nepodobá. Toto

pojmenování se vžilo. Otevřený ochoz altánu chrání obrazy Sedmi bolestí Panny Marie od neznámého lidového malíře (Pitrunová, 2013, s. 74 a 75).

V roce 1997 byla v Rokoli postavena již 143. kopie schönstattské kapličky a zároveň byla první v Čechách. Příznivkyně Schönstattského hnutí¹⁸ se na počátku 20. století zasloužily o rozvoj rokolského poutního areálu a zdejší kaple, která se považuje za kolébku hnutí u nás. V roce 2000 byl u schönstattské kapličky postaven provinční dům, ve kterém žije asi dvacet sester (Pitrunová, 2013, s. 74).

Zajímavostí je, že obraz Panny Marie Rokolské patří do skupiny zobrazení Panny Marie Trůnící, což je jeden z nejstarších typů vyobrazení Panny Marie. Panna Maria Rokolská bývá zobrazována vznášející se v oblacích nad poutní kaplí v Rokoli (Pitrunová, 2013, s. 75).

V neposlední řadě bychom měli zmínit, že zdejší voda je zdravá a má léčivé účinky. Podle kroniky slavoňovské farnosti je popsáno několik zázračných uzdravení: o slepém muži, který si umyl oči vodou ze studánky a uviděl, dále o muži, který měl chromou ruku a po namočení byla opět silná, další o muži, jenž začal znovu chodit. Pití vody také uchránilo jednu ženu, která měla sebevražedné myšlenky, od samotného činu (Pitrunová, 2013, s. 75).

4.3 Malé Svatoňovice

Poutní místo se nachází v obci Malé Svatoňovice, nedaleko měst Úpice a Rtně v Podkrkonoší. Je vzdálené od Úpice necelých 4,5 km a od Rtně v Podkrkonoší je vzdáleno asi 3,5 km. Hned naproti poutnímu místu (přes náměstí) se nachází muzeum bratří Čapků a nedaleko je také vrch Žaltman. Už podle blízkosti města Rtně v Podkrkonoší lze vydedukovat, že se nachází právě v Podkrkonoší, ale nejenom to, protože se nachází v podhůří Jestřebích hor. Obec se nachází na půli cesty z Trutnova do Hronova. Poutní místo se nachází necelých 40 km severoseverovýchodně od centra diecéze – Hradce Králové. Dále musíme zmínit,

¹⁸ Schönstattské hnutí vzniklo v roce 1914 v Schönstattu. Jedná se o katolické hnutí, které se zaměřuje na úsilí o nábožensko-mravní obnovu církve a celé společnosti v duchu evangelia. Nabádá ke spojení víry s každodenním životem prostřednictvím hluboké lásky k Panně Marii. Duchovní rodina hnutí zahrnuje kněží, osoby zasvěceného života i laiky.

že se místo nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Trutnov, v ORP Trutnov a POU Úpice. Poutní místo se nachází přibližně v nadmořské výšce 440 m n. m. Nachází se v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Trutnov. Hlavní pout' se slaví v den slavnosti Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.) a v neděli po této slavnosti.

„, S večerem došli poutníci k Svatoňovicům; před městečkem se zastavili, ženské se obuly, upravily si trochu šat a teprve šly do městečka. Nejprv se šlo pod kostel k studánce, která vytéká sedmi prameny zpod stromu, na němž obraz Panny Marie. U té studánky poutníci kleknou, modlí se; pak se každý z pramene napije a třikrát přetře oči a líce. Ta čistá, studená voda je voda zázračná, jejíž moci tisíce lidu zdraví svoje děkuji. ' Božena Němcová, Babička.“ (Pitrunová, 2013, s. 76).

Podle legendy v 18. století patřily pozemky kolem pramenů ve Svatoňovicích sedláku Václavu Šrejberovi. Přímo nad studánkou rostla krásná třešeň. V roce 1709 však nepřečkala drsnou zimu a uschla. Sedlák Šrejber si nechal u Jana Karáska z Odolova vyřezat sošku Panny Marie, kterou postavil do výklenku nad vraty svého stavení. Lidé, kteří chodili k prameni pro vodu, mu poradili, aby sošku pověsil na suchou třešeň. To také vykonal. Pět dní nato přivezli poutníci na trakaři ke studánce chromého Davida Dröschela, který trpěl epilepsií. Zdálo se mu třikrát po sobě, jak se u studánky oplachuje vodou, pije ji a modlí se vroucně k Panně Marii. Poslechl sen a do Svatoňovic se 1. 11. 1715 vydal – domů se vracel zdravý. Soška Panny Marie se dokonce osvědčila i stromu, na kterém našla domov. Sedm let byla třešeň suchá, avšak 24. 6. 1716 se zazelenala na sedmi větvích, rozkvetla a 28. 9. dozrály její třešně (Pitrunová, 2013, s. 76).

V roce 1732 nechala Anna M. Viktoria Piccolomini de Arragona, majitelka panství, postavit kapli nad uzdravujícím pramenem, které se říká Studánka. Hned následující rok započala stavba poutního kostela, jenž byl dokončen a vysvěcen v roce 1734. Na hlavní oltář kostela Panny Marie Sedmiradostné byla s úctou přenesena původní soška Panny Marie (Matky Boží). Poutní místo vzkvétalo, jeho věhlas se šířil široko daleko. Kostel přestával stačit poutníkům, a byl proto v letech 1830–32 přestavěn a rozšířen. Na kopci za kostelem, který býval v době

poutní místem odpočinku poutníků, vyrostlo v roce 1892 sedm kapliček – sedm radostí Panny Marie; o rok později do míst nazývaným Mariánským sadem přibýlo i 14 zastavení křížové cesty. Na počátku 20. století byla také vystavěna kaple Božího hrobu se sochou mrtvého Krista z alabastru. Poblíž kostela byly postaveny postupně ještě dvě kaple – sv. Judy Tadeáše z roku 1904 a Panny Marie Lurdské z roku 1934 (Pitrunová, 2013, s. 77).

4.4 Křížová cesta – Byšičky

Poutní místo se nachází na vršku „Byšičky“, nedaleko obcí Tetín a Černín. V blízkosti poutního místa se nacházejí tři města – Lázně Bělohrad, Hořice a Miletín. Jejich vzdálenost od poutního místa činí: Lázně Bělohrad přes 2,2 km, Hořice necelých 6 km a Miletín kolem 5,3 km. Nutno zmínit, že v Hořicích je velmi známý sochařský park a také se zde vyrábí hořické trubičky, město Miletín je známé jako rodiště Karla Jaromíra Erbena a pečením tzv. miletínských modlitbiček. Poutní místo je vzdálené 28 km severozápadně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Jičín, v ORP Jičín a POU Lázně Bělohrad. Poutní místo se nachází v nadmořské výšce přibližně 337 m n. m. Nachází se v královéhradecké diecézi a ve vikariátě Jičín. Hlavní pout' se zde neslaví, ale kdyby ano, tak by se konala kolem svátku sv. Petra a Pavla (29. 6.).

„U oblíbeného poutního kostela sv. Petra a Pavla na Byšičkách žil na konci 19. století poslední poustevník v Čechách. Jmenoval se Augustin Hoření a vlastním nákladem vystavěl podél cesty ke kostelu křížovou cestu. Dochovala se jen částečně, byla však opravena a v březnu 2002 znovu slavnostně vysvěcena. U jižní zdi kostela uvidíte v kameni dvě prohlubně, které prý vytlačil svými koleny při modlitbách svatý Petr, patron kostela, když prosil o smilování pro vesničku a kostelík. Vesnice měla být potrestána za zhýralý život svých obyvatel. Kostelík byl ušetřen, ale ves se propadla do země. Byšičky se staly Karlu Jaromíru Erbenovi inspirací k napsání balady Svatební košile.“ (Pitrunová, 2013, s. 78).

4.5 Studánka

Poutní místo se nachází nedaleko obce Chábory. Nedaleko se také nachází město Dobruška, které je vzdálené necelých 3,75 km. V Cháborech se nachází historické hradiště. Musíme také zmínit, že v Dobrušce se narodil F. L. Věk (vlastním jménem František Vladislav Hek). Dalším významným místem je také nedaleké město Opočno (cca 6,5 km), kde je nádherný zámek Colloredo-Mansfredů. Poutní místo je vzdálené 27,5 km východoseverovýchodně od centra diecéze v Hradci Králové. Místo se nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Rychnov nad Kněžnou, v ORP a POU Dobruška. Poutní místo se nachází v nadmořské výšce 350 m n. m. Nachází se v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Rychnov nad Kněžnou. Hlavní pouť se zde koná v den svátku Narození Panny Marie (8. 9.).

„Nedaleko Dobrušky došlo v roce 1699 k zázračnému uzdravení sládka Jana Tmeje, který oslepl při vaření piva. Přišel na radu hlasu ze svého snu k prameni zvanému Studánka. Po tři dny si omýval oči vodou, až se zcela uzdravily. Tmej postavil nad pramenem stříšku a pověsil tam obrázek Panny Marie. Povědomí o zázračné vodě se rychle šířilo a uzdravených přibývalo. Léčivost vody byla dokonce odborně zkoumána a v roce 1741 potvrzena erudovanou lékařskou komisí. Na konci 18. století byla postavena kaple, hostinec a lázně využívající k léčbě vodu z pramene. Lázně zanikly v 19. století, poutní místo ale vzkvétalo. Na samém počátku 20. století byl položen základní kámen křížové cesty a Božího hrobu.“ (Pitrunová, 2013, s. 78).

4.6 Dřízna u Přepych

Poutní místo se nachází na přepoňě trojúhelníku mezi obcemi: Přepychy, Záhornice a Vojenice. Nachází se necelých 4,4 km jižně od města Opočno. V okolí se nachází již zmiňovaný zámek v Opočně, dalším významným místem je betlémářská oblast v Třebechovicích pod Orebem. Poutní místo se nachází necelých 20,5 km východně od Hradce Králové. Toto místo se nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Rychnov nad Kněžnou, v ORP Dobruška a POU Opočno. Poutní místo se nachází v údolí s nadmořskou výškou

cca 342 m n. m. Nachází se v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Rychnov nad Kněžnou. Hlavní pout' se zde slaví na slavnost Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Poutní areál Dřízna zahrnuje pramen vody, kapli Panny Marie Lurdské z roku 1889, lurdskou jeskyňku nad studánkou a křížovou cestu s Božím hrobem vytesaným ve skále. Pramen, který nikdy nevysychá, prý uzdravil mnoho lidí. Zakladatelem poutního místa byl přepýšský kaplan P. Alois Mádr, jehož zásluhou byla nad pramenem vybudována kamenná jeskyně se soškou Panny Marie Lurdské, starý dřevěný kříž u studánky byl nahrazen křížem kovovým a vznikla také kaple s oltářem Panny Marie Lurdské. Farníci postavili svému knězi jako poděkování poblíž kříže pomník. Ještě v polovině 20. století byly velmi oblíbené zdejší poutě i májové pobožnosti, na které chodili do Dřízny věřící v procesi doprovázeném hudbou za květnových nedělních odpolední. V době socialismu došlo k útlumu zdejšího poutnického života, dnes je však místo poutníky opět vyhledáváno.“ (Pitrunová, 2013, s. 79).

4.7 Kaple Hvězda

Poutní místo se nachází nedaleko mezi obcemi Křinice a Hlavňov na úpatí Broumovských stěn v CHKO Broumovsko. Poutní místo se nachází v blízkosti dvou měst – Broumova a Police nad Metují. Vzdálenostně to vychází 5 km do Broumova a 4 km do Police nad Metují. V okolí bych chtěl zmínit především klášter v Broumově, kde je dokonce uchována kopie Turínského plátna. Další zajímavou pamětihodností je Hronov, kde se narodil Alois Jirásek, významný český spisovatel. Toto místo se nachází 50 km severovýchodně od diecézního centra v Hradci Králové. Poutní místo se nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Náchod, v ORP a POU Broumov. Poutní místo se nachází na úpatí Broumovských stěn v nadmořské výšce 653 m n. m. Místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Náchod. Hlavní pout' se zde koná v sobotu dopoledne po 5. 8.

„Na hřebeni Broumovských stěn stával dřevěný kříž se zlatou hvězdou, která byla zdaleka vidět a pomáhala pocerstným v horách s orientací. Kamenná kaple Panny Marie Sněžné vyrostla na jeho místě z pískovcových kvádrů v roce 1733

podle plánů K. I. Dientzenhofera¹⁹. O stavbu kaple ve tvaru hvězdy se zasloužil opat Otmar Zinke. Ani velká oblíbenost poutního místa však kapli nezachránila před reformami Josefa II. V roce 1787 byla odsvěcena a prodána za sedmdesát zlatých Ferdinandu Thérovi z Police, který ji měl zbourat. Demolice by byla příliš nákladná, a tak Thér odvezl, co se dalo, a nechal kapli chátrat. Na konci 19. století se ji pokoušel zachránit poustevník Christian Goldstein. V roce 1854 kapli odkoupil broumovský opat Jan Rott, který ji nechal opravit, a dokonce poblíž postavil horskou chatu ve švýcarském stylu.“ (Pitrunová, 2013, s. 79).

4.8 Broumov

Poutní místo se rozléhá také v městě Broumov. Zde můžeme vidět především opatský kostel sv. Vojtěcha, dále poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie, tzv. Naší milé paní pod lipami a v neposlední řadě je to děkanský kostel sv. Petra a Pavla. Velkou pamětihodností je samozřejmě centrum města, kde je významné historické centrum. Za hlavní pamětihodnost považují samozřejmě barokní klášter²⁰. Poutní místo se nachází necelých 55 km severovýchodně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Náchod, v ORP a POU Broumov. Poutní místo je v nadmořské výšce 400 m n. m. Město se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Náchod. Hlavní pouť v klášterním kostele sv. Vojtěcha se zde koná vždy kolem svátku sv. Vojtěcha (23. 4.). V děkanském kostele sv. Petra a Pavla je hlavní pouť kolem svátku sv. Petra a Pavla (29. 6.). Poslední kostel Nanebevzetí Panny Marie by měl slavit pouť na slavnost Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Život města, ležícího v kotlině téměř na česko-polských hranicích, se po staletí točil kolem benediktinského kláštera. Ten je dodnes společně s okolní přírodou, tedy s hřebenem pohraničních Javoříč hor a skalním městem Broumovských stěn, hlavním turistickým magnetem Broumovska.

Broumovský klášter se vám představí jako impozantní barokní komplex v červené a bílé; dnešní podobu mu vtiskl skvělý barokní architekt

¹⁹ Viz pozn. 21.

²⁰ Pro informaci v broumovském klášteře je uložena jedna z kopií Turínského plátna.

K. I. Dientzenhofer²¹. Kromě řady barokních plastik, zahrady, knihovny a dalších interiérů si prohlédnete také unikátní kopii Turínského plátna, do něhož bylo údajně zabaleno tělo Krista po sněti z kříže. Z přibližně čtyřiceti kopií plátna, které na světě existují, je ve střední Evropě severně od Alp jediná – a právě tu si můžete prohlédnout v broumovském klášteře.“ (Kudyznudy.cz, 2018a).

Nejstarší osada v prostoru dnešního Broumova je doložena k roku 1171 na místě dnešního hřbitovního kostela. Král Přemysl Otakar I. daroval tzv. Broumovský výběžek roku 1213 břevnovským benediktinům, kteří zde roku 1256 založili městečko, povýšené roku 1348 na královské město. Tehdy byl v Broumově postaven také hrad a klášterní kostel s proboštvím - založeno roku 1322. Za husitských válek byl klášter pobořen, ale zároveň se stal hlavním sídlem břevnovských opatů až do 20. století. Ti ho nechali v letech 1726 - 1748 velkoryse přestavět K. I. Dientzenhoferem v barokním slohu. Klášterní kostel, původně gotický, byl přestavěn v letech 1684 - 1694 M. Alliem. K rozdělení břevnovského a broumovského kláštera došlo až za 2. světové války, po níž byli mniši německé národnosti vyhnáni. Zbylí řeholníci byli rozehnáni roku 1950 a z kláštera zřízen koncentrační klášter pro kněze a řeholníky, později pro řeholnice. Po jeho zrušení byl využíván ministerstvem vnitra a roku 1990 vrácen benediktinskému řádu (Církevní turistika, 2018a).

Dalším zajímavým místem je kostel Nanebevzetí Panny Marie, tzv. Naší milé paní pod lipami. Tento kostel se nachází na místním hřbitově. Dřevěný kostel je jednou z nejstarších sakrálních staveb ve střední Evropě a je pozoruhodný svou architekturou i výmalbou interiéru. O tom, jak vypadal, nevíme zhora nic, jen to, že byl ze dřeva. Byl spálen při obléhání města husitskou vojenskou hotovostí v červnu 1421 a dnešní podoba kostela pochází pravděpodobně z roku 1450. Ve své době byla také populární pohádka o založení kostela v roce 1177 pohanskou

²¹ Kilián Ignác Dientzenhofer (1689–1751) byl významný český barokní architekt, představitel vrcholného baroka a pátý syn architekta Kryštofa Dientzenhofera. Jeho významná díla: Břevnovský klášter (spolu s otcem), kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce, Loreta na Hradčanech (spolu s otcem), Invalidovna v Praze (jenom zlomek), kostel sv. Mikuláše na Malé Straně, kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, kostel sv. Jakuba Většího v Červeném Kostelci, kostel Narození Panny Marie v Hořicích, kaple Panny Marie na Hvězdě, broumovský klášter, kostel sv. Jana Nepomuckého v Nepomuku a kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi a další.

princeznou. Zajímavostí je, že byl celý vybudován bez jediného hřebíku. Je to díky tomu, že je vybudován z hrázděných mohutných dubových trámů. Celá konstrukce lodi, kněžiště, stropů, krovů a na nich zavěšená zvonice tvoří jeden celek a je velmi kvalitně tesařsky vyvedená (Broumovsko, 2018).

Lod' kostela je po celém obvodu obklopena krytým ochozem. Dnešní podoba je výsledkem obnovy kostela po pruském vpádu v roce 1779, kdy byl původní ochoz se stěnami pobitými prkny z rozkazu generála Anhalta stržen, aby nebránil vojenskému využití kostela. Kostelík obepíná v ochoze 9 dřevěných desek, které působí jako kronika města. Dá se z nich vyčíst, že např. v roce 1542 trápily místní obyvatele velké nálety kobylek či klanění se císaři Josefu II. v roce 1766. Do ochozu kostela byla přemístěna celá řada renesančních a empírových náhrobních kamenů ze zrušených hrobů (Broumovsko, 2018).

Výmalbu kostela tvoří vedle ornamentů s prvky rostlin a stylizovanými postavami zvířat také pozdně gotické písmo, vytvářející tajemné nápisy, které ale jako celek nic neznamení. Vzácnou vnitřní výmalbu kráší cenný olejový obraz z počátku 17. století. Je na něm patronka a čeští zemští světcí s Broumovem v pozadí (Broumovsko, 2018).

Ke kostelíku se vztahuje mnoho pověstí. „Za třicetileté války, když tady byli Švédové, kasal se švédský důstojník, že dřevěný kostel nemá tu pevnost kamene, vzal šavli a sekl. Chtěl ukázat, jak je dřevo povolné. Když udeřil do ostění, šavle se rozlomila a musel uznat, že dřevo někdy bývá pevnější než kámen“. A další pověsti (Broumovsko, 2018).

Střed historického jádra Broumova tvoří velké obdélníkové náměstí s mariánským sloupem od J. a M. J. Brokoffů²² z roku 1706. Trojlodní kostel s vysokou hranolovou věží stojí při západní straně bývalých hradeb. Má rozměry 26 x 44 m, věž je čtyřpatrová a má půdorys čtverce. Je zakončena barokní osmihrannou helmicí s lucernou a malou bání. Presbytář je podlouhlý, pravoúhlý,

²² Jan Brokoff (1652–1718) byl český barokní sochař a řezbář. Mezi jeho díla patří: socha sv. Jana Nepomuckého na Karlově mostě a další. Michal Jan Josef Brokoff (1686–1721) byl český barokní sochař, syn Jana Brokoffa a bratr Ferdinanda Maxmiliána Brokoffa. Mezi jeho díla patří: několik soch sv. Jana Nepomuckého v Praze, socha sv. Vojtěcha na Karlově mostě a sousoší sv. Barbory, sv. Markéty a sv. Alžběty na Karlově mostě a další.

je v něm kaple sv. Antonína Paduánského. V ose presbytáře je šestiboká sakristie. Hlavní oltář je iluzivní, je od J. Hagera²³ z roku 1765, před malovanou částí oltáře je mohutný tabernákl se sochou madony ze 14. století. V hradební zdi proti hlavnímu vchodu jsou zazděny náhrobníky z 16. a 17. století, pozůstatky hřbitova zrušeného v roce 1780. Kostel byl pravděpodobně založen spolu s městem ve 13. století. Poprvé je zmiňována v listině pražského arcibiskupa Jana III. z roku 1258, ve které uděluje podací právo k městskému kostelu opatu kláštera Martinu I. Původní stavba vyhořela roku 1452. Kostel byl obnoven již za 4 roky, roku 1456. Dominanta kostela – vysoká hranolová věž – pak byla připojena v roce 1477. Do dnešní podoby nechal roku 1682 přestavět kostel broumovský opat Tomáš Sartorius²⁴. Další požáry postihly kostel v letech 1757 a 1891. Původní hřbitov kolem kostela byl zrušen roku 1780 (Hrady.cz, 2018d).

4.9 Vernéřovice

Obec Vernéřovice se nachází na severu broumovského výběžku. Nedaleko jsou města Meziměstí, Teplice nad Metují a Broumov. Na území obce se nachází dva kostely – přímo v centru je kostel sv. Michaela Archanděla, ale nás bude zajímat poutní kostel Panny Marie Pomocnice křesťanů, který se nachází necelých 2,3 km západně od centra obce. Pamětihodností je zde mnoho. Příkladem je samozřejmě historické centrum města Broumov, v městečku Meziměstí se nachází zámek, v Teplicích jsou dokonce dva zámky (Horní a Dolní). Další zajímavostí je, že se zde nachází skalní město v adršpašsko-teplickém skalním útvaru, který leží necelých 5 km jihozápadně od poutního kostela. Poutní místo se nachází 52,2 km severovýchodně od centra diecéze v Hradci Králové. Poutní místo se nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Náchod, v ORP Broumov a POU Teplice nad Metují. Poutní kostel se nachází v nadmořské výšce 500 m n. m. Hlavní pouť ve Vernéřovicích se koná kolem svátku sv. Michaela Archanděla

²³ Josef Hager (1726–1781) byl český malíř iluzivní malby. Významná díla: Oslavení sv. Jana Nepomuckého v Drážďanech, fresky v Libáni, kapli sv. Anny v Kašperských horách, Ostružno u Jičína a zámek v Bečvárech u Kolína (pro generála Laudona) a další.

²⁴ Tomáš Sartorius (?–1700) byl opatem od roku 1663 v benediktinském klášteře v Břevnově (centrum však bylo v Broumově). Dostal se do sporu s klášterními poddanými (1680 – povstání). Rozjel významnou stavební činnost v obou klášterech, rozšířil knihovnu v klášteře v Broumově.

(29. 9.) a u poutního kostela kolem slavnosti Panny Marie Pomocnice křesťanů (24. 5.).

„Poutní kostel Panny Marie stojí uprostřed lesů Bukové hory, na níž se tyčí kříž smíření. Poutníci přicházejí k pseudogotickému kostelíku Panny Marie Pomocnice křesťanů, který uschován v blízkém lese k povodí Verněřovického potoka. Stojí zde studniční kaple i křížová cesta. Za komunismu bylo celé místo zdevastováno pionýrským táborem, nyní se pracuje na jeho obnově.“ (Krásné Čechy, 2018a).

Novogotický kostel Panny Marie Pomocnice křesťanů byl vystaven v letech 1892–1904. Základní kámen byl položen 13. 9. 1892. Stavba se protahovala díky obstrukcím jak světských, tak i církevních úřadů v Broumově. Až v roce 1897 byly splněny všechny formality a mohlo se začít pořádně stavět. Staviteli byli úředně jmenováni August Teuber z Teplic nad Metují a Josef Schmidt z Broumova. 19. června 1898 byl slavnostně vysvěcen a osazen kříž na věž kostela. Celý kostel byl však vysvěcen až 15. 8. 1904 na slavnost Nanebevzetí Panny Marie. Kostel byl vysvěcen broumovským opatem Brunem Čtvrtečkou. O údržbu tohoto poutního místa se starali místní občané a členové výboru Studánčího výboru, kteří ze svého středu vybírali tzv. opatrovatele. V roce 1916 zrekvírovala rakousko-uherská armáda zvony. Po velké válce se život na tomto poutním místě opět brzy rozproudil. Zánik však přinesla 2. světová válka a odsun obyvatel (Němců) po ní. Kostel postupně začal chátrat, nejcennější památka, obraz Panny Marie Pomocné, našla azyl na faře ve Verněřovicích. Areál kolem kostela rovněž chátral, zarůstal novým lesem. Prodejní boudy byly později využity jako zázemí letních pionýrských táborů (dětské tábory se zde konají dodnes). Objekt zchátralého kostela prodaly Verněřovice společnosti Strooikaasmusic, která v něm hodlá vybudovat hudební studio (Hrady.cz, 2018e).

4.10 Deštné v Orlických horách

Deštné v Orlických horách se nachází necelých 9,5 km jihozápadně od městysu Nový Hrádek a 13,5 km východně od Dobrušky. Samotná obec je spádová obec. V této obci můžeme najít dvě poutní místa – první je kostel Maří Magdaleny hned na návsi obce, druhá je poutní kaple blahoslavené Panny Marie asi

900 m jihozápadně od centra obce, hned v blízkosti je hotel Panorama. Za pamětihodnost bych zde považoval muzeum zimních sportů, turistiky a řemesel, které je hned u kostela sv. Maří Magdaleny. Další zajímavostí je, že na území obce je nejvyšší hora Orlických hor – Velká Deštná (1115 m n. m.). Je zde dokonce opevnění z let 1937–38, které se budovalo proti nacistickému Německu. Poutní místo se nachází přes 38 km východoseverovýchodně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Rychnov nad Kněžnou, v ORP a POU Dobruška. Poutní místa se nachází kolem nadmořské výšky 650 m n. m. Hlavní pouť se zde slaví kolem svátku sv. Maří Magdaleny (22. 7.) a v kapli kolem slavnosti Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Na počátku vzniku poutního místa stál papírový obrázek jako výraz vděku za uzdravení. Místním se tato maličkost zalíbila, a tak z uspořádané sbírky postavili kapličku. Obec Deštné v Orlických horách se nachází při horním toku potoka Bělá západně od hlavního hřebene Orlických hor.“ (Krásné Čechy, 2018b).

Obec Deštné v Orlických horách je v pramenech doložena ve 2. polovině 12. století. Dnešní farní kostel sv. Marie Magdaleny byl postaven na místě původně gotického v letech 1716–1726. Poutní místo vzniklo na druhé straně potoka Dříš na přelomu 18. a 19. stol. Tehdy se na stromě objevil papírový obrázek Panny Marie jako výraz díky za uzdravení. Obliba studánky vzrostla zvláště po uzdravení jakéhosi slepce (Církevní turistika, 2018b).

Z příspěvků poutníků a obyvatel Deštné v Orlických horách byla na místě onoho stromu postavena prostá dřevěná kaple se dvěma věžičkami. Kaple byla vybavena oltářem se soškou Panny Marie Královny, nad níž byl zavěšen původní obrázek. Ve svahu nad kaplí byly později postaveny kapličky, vlastně pískovcové sloupy s litinovými reliéfy křížové cesty. Vyhnáním německého obyvatelstva po 2. světové válce se Deštné vylidnilo, milostná soška byla přenesena do farního kostela a poutní místo upadalo postupně v zapomnění. Částečné oživení jeho bývalé slávy je spojeno s nynější přeměnou chudé horské vsi v největší rekreační středisko Orlických hor a pádem Železné opony. S pomocí peněžních sbírek v Německu byla v letech 1994 - 1995 poničená kaple zbourána a nahrazena novou, s napodobením vnějšího dřevěného obložení (Církevní turistika, 2018b).

Asi 2 km od Deštného v Orlických horách leží osada Jedlová. Nad touto osadou v kopcích sídlí středisko Diecézního centra pro mládež Vesmír, založené r. 1992. Součástí střediska je obnovovaný barokní kostel sv. Matouše z let 1737 - 1741, horská chata a 12 chatek bývalého pionýrského tábora (Církevní turistika, 2018b).

4.11 Nová Paka

Město Nová Paka se nachází nedaleko od krajských hranic mezi Libereckým a Královéhradeckým krajem. Do centra okresního města Jičín je to zhruba 13,3 km jihozápadně a 12,75 km jižně od Jilemnice. Město je na důležité silnici I/16 z Mladé Boleslavi, přes Jičín, Novou Paku až do Trutnova. V městě máme dvě poutní místa – bývalý klášter a kostel sv. Mikuláše na náměstí. V samotné Nové Pace můžete navštívit klenotnici, kde jsou vystavovány zkameněliny Novopacka, dále v Nové Pace najdeme místní městský pivovar. Necelých 5 km západně se nalézá zřícenina hradu Kumburk. Poutní místo je necelých 39 km severozápadně od centra diecéze v Hradci Králové. Poutní místo se nachází v Královéhradeckém kraji, v bývalém okrese Jičín, v ORP a POU Nová Paka. Klášter se nachází v nadmořské výšce 429 m n. m. a kostel sv. Mikuláše ve výšce 420 m n. m. Poutní místo se nachází královéhradecké diecézi, ve vikariátě Jičín. Hlavní pouť se zde koná kolem sv. Mikuláše (6. 12.) a kolem slavnosti Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Nová Paka je místem setkání poutníků východního i západního obřadu. Každý ritus zde má svůj kostel. Poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie je písemně doložen od 15. století. Váže se k němu ale pověst, která vypráví o vzniku z malé kaple v 11. století. Jakýsi horník našel v blízkém stříbrném dole sošku Panny Marie a umístil ji do dutého stromu poblíž. Sošce hrozilo zneuctění z řad pohanů, proto se rozhodl pro stavbu kaple. Ta byla později rozšířena na kostel. V jeho blízkosti vyrostl paulánský klášter, který byl útočištěm pro příchozí poutníky. Roku 1785 byl klášter zrušen a zanedlouho poté vyhořel kostel. Díky úsilí místních se do roka opravil a v téže podobě stojí dodnes. Ve 20. století se Nová Paka stala také místem pro poutníky východního ritu, když sem byl přenesen kostel sv. Mikuláše.“ (Krásné Čechy, 2018c).

Kaple byla však za krále Václava IV. zrušena. Obnovena byla až po roce 1565. Po zakoupení kumburského panství hrabětem Rudolfem z Tiefenbachu bylo rozhodnuto postavit klášter (Římskokatolická farnost Nová Paka, 2018a).

11. června 1709 byl jezuitou Blažejovským položen základní kámen k novému, důstojnějšímu klášternímu kostelu. V roce 1715 byla kaple, která překážela rostoucímu kostelu, zbořena. Další zmínka o klášterním kostele je až z doby jeho prvního slavnostního vysvěcení 11. srpna 1724. V této době ještě kostel nebyl z nedostatku finančních prostředků plně vybaven. Potřebné prostředky na vybavení chrámu byly sehnány z uspořádané sbírky v roce 1727. Po získání prostředků byl kostel dostaven a 28. října 1732 znovu vysvěcen. Kostel patří k významné skupině české radikálně barokní diezenhoferovské²⁵ architektury 1. čtvrtiny 18. století. V roce 1858 z části vyhořel a ještě téhož roku byl obnoven (Římskokatolická farnost Nová Paka, 2018a).

Kostel je jednolodní, neorientovaný na půdorysu obdélníka se zkosenými rohy, do něhož je vepsáno pět napříč položených elips, které se protínají. K západní straně kostela přiléhá čtyřkřídlá jednopatrová budova kláštera. Hlavní průčelí je zdobeno vysokým volutovým štítovým nástavcem. Boční stěny jsou zdobeny toskánskými pilastry. Všechny architektonické články v interiéru jsou polychromované. Na klenbách jsou fresky z legendy sv. Františka z Pauly a legendy Panny Marie z doby okolo roku 1770 pravděpodobně od Josefa Kramolína²⁶. U iluzivního oltáře stojí sochy sv. Benedikta a sv. Františka z doby před polovinou 18. století. Na tabernáklu je umístěna pozdně gotická socha Madony z doby okolo r. 1500. V severní části lodi stojí dva protějškové oltáře sv. Františka z Pauly a sv. Jana Nepomuckého z 2. čtvrtiny 18. století, kde obrazy

²⁵ Dílo z rukou Kryštofa Dientzenhofera (1655–1722) otce K. I. Dientzenhofera. Významná díla: Loreta na Hradčanech (spolu se synem), Břevnovský klášter (spolu se synem), kostel Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici na Novém Městě pražském, kostel Nanebevzetí Panny Marie a Maří Magdaleny v Chlumu Svaté Maří, zámecká kaple Zjevení Páně ve Smiřicích a kostel sv. Kláry v Chebu a jiné.

²⁶ Josef Kramolín (1730–1802) byl český pozdně barokní malíř. Významná díla: mnoho oltářních, iluzivních obrazů, např. Tuchoměřice, kostel sv. Klimenta (Klementinská kolej), kostel sv. Mikuláše na Malostranském náměstí, klášter v Hradci Králové-Kuklenách, Jičín a jiné.

namaloval P. Brandl²⁷. Uprostřed lodi jsou oltáře sv. Jakuba a Obrácení sv. Pavla z 2. čtvrtiny 19. století s obrazy od J. Führicha a J. Zeleného. V jižní části lodi stojí oltáře z 2. čtvrtiny 18. století. Oltář s tordovanými sloupy a střední sochou Ukřižovaného Krista. Na protějším oltáři je obraz Sv. rodiny od J. J. Majora (Římskokatolická farnost Nová Paka, 2018a).

Druhé místo, kostel sv. Mikuláše, je zmiňováno již v roce 1357 z první zmínky o městě. Ten byl prostý, dřevěný (jako všechny stavby v městečku), bez věže. Dřevěná zvonice stávala nedaleko od budovy fary, na místě zvaném „Horka“. Kolem kostela byl hřbitov (Římskokatolická farnost Nová Paka, 2018b).

Město bylo v minulosti postiženo mnohými požáry, které měly pro většinově dřevěnou zástavbu zlé následky. První zaznamenaný veliký požár byl v roce 1564, který zasáhl i dřevěný kostel sv. Mikuláše. Proto byl postaven nový, z kamene, bez věže a presbytáře (kněžiště), jen s prostým dřevěným stropem. V roce 1694 byla na náměstí, na místě Fastrova domu, postavena nová fara - první kamenný dům ve městě. Fara je postavena v barokním slohu a svému účelu slouží dodnes. Na konci 17. stol. velice ovlivnilo duchovní život obyvatel, ale i rozvoj města, rozhodnutí nového majitele kumburského panství Rudolfa z Tiefenbachu postavit u stávajícího kostelíka Panny Marie, stojícího nad městem a opředeného legendou, klášter pro Řád sv. Františka z Pauly. Bratři pauláni přicházejí do Paky do nového kláštera v roce 1701 a zasloužili se v letech 1709 až 1724 o výstavbu klášterního kostela, který nahradil zmíněný mariánský kostelík. Stavba klášterního kostela nad městem vyvolávala svou velikostí i krásou u novopackých farníků velké přání přestavět i farní kostel sv. Mikuláše, který pomalu chátral a volal po obnově (Římskokatolická farnost Nová Paka, 2018b).

Ke splnění tohoto přání došlo až v roce 1783. Při přestavbě byly boční zdi zpevněny opěrnými pilíři a chrámová loď zaklenuta barokní klenbou. Kostel byl prodloužen přístavbou presbytáře a sakristie, kůru a věže. Věž byla zakončena nízkou barokní bání. Do věže byly přeneseny zvony z dřevěné zvonice na

²⁷ Petr Brandl (1668–1735) byl český malíř a představitel českého vrcholného baroka. Významná díla: Zvěstování P. Marii, Podobizna Františka Antonína hraběte Šporka, Vlastní podobizna, zv. Lobkovická, Boháč, Jan Křtitel křtí Ježíše, Simeon s Ježíškem, Nanebevzetí Panny Marie, Návrat ztraceného syna a mnoho dalších.

„Horce“. V roce 1799 byly do kostela pořízeny varhany od pražského varhanáře J. Horáka. V této době bylo také ukončeno pohřbívání na hřbitově kolem kostela a postupně docházelo k jeho likvidaci. V roce 1827 došlo k dalšímu velkému požáru města, při kterém shořela střecha a věž farního kostela a byly poškozeny i zvony. Po požáru byl kostel velmi brzo opraven. V roce 1872, za faráře P. Aloise Machačky, dochází k další nutné opravě kostela, při které kostel dostal novou siluetu – štíhlou gotizující věž a bylo upraveno i průčelí. Práce probíhaly za vedení packého stavitele Františka Wolfa. Z této doby je současná vnější podoba farního kostela. K velké změně v interiéru kostela došlo v roce 1903, kdy na místo hlavního barokního oltáře byl novopackou uměleckou dílnou Antonína Suchardy postaven nový hlavní oltář z pískovce zhotovený podle návrhu prof. Stanislava Suchardy (syn A. Suchardy). Sochy sv. Václava a Vojtěcha, stojící na architektuře oltáře, jsou dílem prof. Stanislava Suchardy. Stěny presbytáře byly po obvodu ozdobeny vlysy andělů. Oltářní obraz sv. Mikuláše, od malíře Josefa Kramolína z roku 1793, dostal nový secesní rám. Mobiliář kostela dále tvoří dva empírové boční oltáře sv. Josefa a sv. Anny od Jana Suchardy z roku 1820, oltářní obrazy maloval Josef Papáček. Kazatelna je ve stejném slohu. Obrazy křížové cesty jsou z roku 1872. Výzdobu doplňuje myslbekovský kříž z roku 1906, křišťálový lustr a křtitelnice (Římskokatolická farnost Nová Paka, 2018b).

Ve věži kostela sv. Mikuláše bývalo 5 zvonů. Čtyři zvony byly zrekvírovány za 1. světové války, zbylý „umíráček“ pak za 2. světové války v roce 1942. Od té doby je kostel bez zvonů.

V posledním dvacetiletí minulého století prošel kostel sv. Mikuláše další rozsáhlou obnovou, kdy byla opravena střecha, elektroinstalace, položena nová dlažba, zhotoveny nové lavice, restaurován mobiliář a celý interiér kostela vymalován. Nakonec byla opravena i vnější omítka kostela. To vše se uskutečnilo za veliké pomoci packých farníků (Římskokatolická farnost Nová Paka, 2018b).

5 PARDUBICKÝ KRAJ

Pardubický kraj se nachází ve východní části Čech. Počet obyvatel je k 30. 9. 2017 517 762. Rozloha činí 4 519 km². Religiozita v kraji podle Sčítání lidu domu a bytů v roce 2011 je kolem 19,7 % (ČSÚ, 2018). V tomto kraji se nalézají celkem 5 vikariátů: Pardubice, Chrudim, Ústí nad Orlicí, Žamberk a Litomyšl. V čele jednotlivých vikariátů jsou: Pardubice – P. Antonín Forbelský²⁸, Chrudim – P. Jiří Heblt, Ústí nad Orlicí – P. Vladislav Brokeš, Žamberk – P. Josef Roušar a Litomyšl – P. Josef Matras (Královéhradecká diecéze, 2018).

5.1 Hora Matky Boží u Králík

Poutní místo se nachází u pohraničního města Králíky. Nachází se v místní části „Kopeček“, který se tyčí nad Králíky. Je součástí celku Kralický Sněžník. Od náměstí v Králíkách se poutní místo nachází necelých 1,9 km východojihovýchodně. Co se týká zajímavostí, tak v okolí je dělostřelecká tvrz Hůrka. Celkově okolí bylo součástí fortifikační snahy našeho státu v druhé polovině 30. let 20. století. Toto místo je vzdáleno přes 69 km východojihovýchodně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Pardubickém kraji, v bývalém okrese Ústí nad Orlicí, dnes se nachází v ORP a POU Králíky. Poutní místo se nachází v nadmořské výšce cca 762 m n. m. Místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Žamberk. Hlavní pout' se zde koná kolem slavnosti Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Ať se blížíte k městu Králíky z kterékoliv strany, vždy vás z dálky pohladí po duši půvabná silueta kláštera na hoře Matky Boží. Důstojné a klidné místo působí smířlivou atmosférou, jako kdyby nabádalo k odpuštění všech vin. Zrozeno z dětského snu nás pobízí k víře v naději. Zázraky se dějí nejen tady, pod laskavým pohledem Panny Marie Sněžné.“ (Pitrunová, 2013, s. 80).

²⁸ Vedle pana vikáře zde sídlí pomocný biskup Josef Kajnek.

Podle legendy v městě Králíky žil od malička Tobiáš Jan Becker²⁹, který jako malý chodíval na poutě procesím na tzv. Lysou horu, kde se modlili poutníci. Toto místo ho okouzlo. Bylo to v období třicetileté války. Malý Tobiáš se zařekl, že až bude velký, tak vybuduje na Lysé hoře kostel. Tobiáš dospěl a začalo se mu dařit výborně – stal se dokonce svatovítským kanovníkem a následně i biskupem královéhradeckým. V roce 1696 přišlo s procesím tolik poutníků, že se králícký farář Schliemann osmělil a připomněl kanovníku Beckerovi dávný slib a sen. Tobiáš se tedy rozhodl splnit svůj dávný sen a pustil se do stavby kostela na Lysé hoře. Místní lidé byli tak nadšeni, že pomáhali bez nároku na odměnu, nosili trámy a kameny, radovali se, že uctí milovanou Pannu Marii. Kostel byl postaven za pouhé čtyři roky a Tobiáš Jan Becker mu věnoval obraz Panny Marie Sněžné³⁰, který dostal čestné místo na hlavním oltáři. Lysé hoře se začalo říkat hora Matky Boží, a tak se toto místo nazývá dodnes (Pitrunová, 2013, s. 80).

Poutní kostel Panny Marie na hoře Matky Boží byl vysvěcen 21. srpna 1700. Následně započala i stavba kláštera, který je z let 1701–1704. Do kláštera biskup Tobiáš Jan Becker pozval řád servitů – Služebníků Panny Marie. Ti v poutním areálu oddaně sloužili od roku 1710 a rozhodně si nestěžovali, že je zde málo poutníků. Panna Maria držela nad poutním areálem svou ochrannou ruku, protože klášter byl jako jeden z mála ušetřen před josefínskými reformami. Říká se, že údajně klášter zachránila odpověď jednoho mnicha, když do těchto míst přijel sám císař Josef II., který se ho zeptal, kde leží střed světa a on mu odpověděl, že tam, kde je Jeho císařská Milost. Poutní areál nezůstal však zcela ušetřen pohrom. V roce 1846 postihl klášter s kostelem požár. Říká se, že tento požár posilnil také klášter – zaskvěl se v nové kráse. V roce 1850 byl poblíž kláštera postaven poutní dům sloužící jako pohostinství a noclehárna pro poutníky. Hosty si však vybírat nemohl, například hostil policisty, sovětské vojáky, samozřejmě řeholníky, anglické válečné zajatce, a další. Servity v péči o kostel a klášter vyměnili v roce

²⁹ Tobiáš Jan Becker (1649–1711) byl římskokatolický kněz, člen svatovítské kapituly v Praze a 5 královéhradecký biskup (od r. 1701 do své smrti v roce 1711). Nechává postavit zábradlí u hrobu Jana Nepomuckého (později svatého) v roce 1692 v katedrále sv. Víta.

³⁰ Tento obraz si Tobiáš Jan Becker doslova vyprosil u hraběnky Putzardové ze Slatiňan u Chrudimi, u níž působil jako vychovatel jejich vnuků. Tento obraz Tobiáš velmi ctil a vozil ho s sebou na všechna působiště. Nakonec tento obraz věnoval právě kostelu Panny Marie v klášteře.

1883 redemptoristé a poutě na horu Matky Boží byly i nadále radostně očekávanou a hojně navštěvovanou slavností celého Králicka. (Pitrunová, 2013, s. 81 a 82).

Nastalo dvacáté století a všichni si mysleli, že toto století bude poklidné, avšak hned v jeho první polovině se odehrály dvě hrůzné války. Po té druhé si všichni mysleli, že už bude konečně klid... Bohužel nastal duben 1950 a začala Akce K: klášter byl uzavřen a obsazen komunistickou policií, řeholníci byli zajati. Pro svou odlehlou polohu v pohraničí se klášter nad Králíky stal ideálním místem pro internační nebo také koncentrační tábor pro řeholníky. Pod dohledem policie zde za ostnatým drátem řeholníci tvrdě pracovali až do konce 60. let. Řeholníky vystřídalý sестry Neposkvrněného Početí Panny Marie, které zde měly v izolaci a pod dozorem státu dožít. Sestry se obětavě staraly o poutní areál (kostel a klášter) od 70. let až do roku 2002 (Pitrunová, 2013, s. 81).

Od 70. let byl klášter opět přístupný veřejnosti. Místo, které se komunistické zvůli nepodařilo zničit, navštívil rodák z Králík Franz Jentschke, který byl těžce nemocný a prosil Pannu Marii o uzdravení a stal se zázrak – jeho prosby byly vyslyšeny a on se uzdravil. Nechal proto obnovit zdevastované kapličky křížové cesty a založil Nadaci hory Matky Boží. Od roku 1990 spravují poutní místo opět redemptoristé. Poutní areál postupně odhaluje své půvaby. Například v roce 2010 byla veřejnosti otevřena klášterní zahrada s bylinkovými záhonky, s užitkovou zahradou se skleníky i s odpočinkovou částí. Všem poutníkům jsou přístupné ambity se čtyřmi kaplemi, 42 obrazy světců, mučedníků a kajících a se 14 obrazy křížové cesty. Z ambitů vedou dveře na Nádvoří poutníků, klidné místo stvořené k odpočinku ve stínu šumících stromů. Uprostřed tohoto nádvoří je kaple Svatých schodů s kopií schodů, po kterých zbičovaný Ježíš stoupal k Pilátu Pontskému. V roce 2012 byl v poutním areálu otevřen Památník obětem internace, který je jediný svého druhu v České republice. Tato expozice tvoří důstojnou připomínku internace více než pěti set řeholníků deportovaných a držených komunistickým režimem ve zdech kláštera. (Pitrunová, 2013, s. 81 a 82).

5.2 Mariánská hora Horní Třešňovec

Poutní místo se nachází mezi obcemi Horní a Dolní Čermná, Jakubovice a Horní Třešňovec. Nejbližší město je Lanškroun a je vzdáleno přes 6,5 km jižně od poutního místa. V blízkosti stojí rozhledna Mariánka, z které je výhled až do Lanškrouna. Nachází se zde hranice rozvodí – Černého a Severního moře. V Lanškrouně se nachází zámek, v němž se nachází městské muzeum. Toto poutní místo se nachází 60,5 km východojihovýchodně od centra diecéze – Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Pardubickém kraji a to v bývalém okrese Ústí nad Orlicí, v dnešním ORP a POU Lanškroun. Poutní místo se nachází v rozmezí nadmořských výšek 495–502 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Žamberk. Hlavní pout' se zde slaví na slavnost Narození Panny Marie v neděli po 8. 9.

„Klidné a osamělé je poutní místo Mariánská hora. Voda se odtud rozbíhá v pramíncích na dlouhou cestu až do Severního moře na jedné straně a do Černého moře na straně druhé. Také věřící se odtud vydávali na dlouhou pout', nejčastěji do rakouského poutního místa Mariazell. Mariánská hora však nezůstala jen místem, odkud se vychází – sama se stala cílem pokorných poutníků.“ (Pitrunová, 2013, s. 86).

Podle jedné z legend vezl v roce 1814 Antonín Kepřta z Kunvaldu přes Mariánskou horu náklad mlýnských kamenů z Pruska na Moravu. Cesta byla špatná, kamenitá a navíc se setmělo, koně byli unavení. Antonín pomalu stoupal k vrcholku hory, ale najednou se na něho celý náklad převrátil. Byl uvězněn pod vozem, proto se začal modlit k Panně Marii Celenské, kterou velmi ctil. Když se pomalu loučil se svým životem, najednou ho probudilo jasné světlo. V planoucí záři se mu zjevila bílá panna, která vůz zvedla a Antonína tak vysvobodila. Světlo mu pak svítilo na cestu a doprovodilo jej až do vesnice. V hospodě v Třešňovci, kam se zajel vzpamatovat, všem vypravoval, co se mu přihodilo. Slíbil, že každoročně podnikne cestu do Mariazell. Co slíbil, to také udělal a na pout' chodil až do své smrti. Na památku pověsil v místech, kde ho panna zachránila, na lípu obrázek zobrazující zázračnou událost (Pitrunová, 2013, s. 86).

Pout', kterou Antonín Kepřta až do konce svých dní vykonával, byla velmi oblíbená. Již od počátku 18. století se poutníci začínali scházet právě na Mariánské hoře, odkud vycházeli směr Mariazell. Prvním organizátorem poutí byl radní a hospodský František Čípa. Muž prý několikrát viděl nad Mariánskou horou ozářenou oblohu, i proto zde nechává postavit honosný kříž. Pout' do Mariazell trvala 10 dní a měřila celých 350 km. Zpáteční cestu šli poutníci stejnou cestou. V roce 1825 se k poutníkům do Mariazell přidal teprve čtrnáctiletý Leopold Fiala³¹ z Písečné. Když se v roce 1857 Leopold stěhoval do Ústí nad Orlicí, tak se chtěl s tímto místem rozloučit tak, že zde vybudoval pískovcový sloupek se sochou Panny Marie, který dnes stojí před oltářem. Věřícím však chyběla kaple, kde by mohli svou pout' zahájit a zakončit, proto v roce 1864 kapli vystavěli. Leopold si vedle kaple postavil domek a v roce 1865 se do něj přestěhoval. Starost o Mariánskou horu se mu stala náplní života. Věřících přibývalo a kaplička nestačila. Leopold Fiala v roce 1868 přistavěl větší kapli s věží a přijal do služby mladého řemeslníka Josefa Langeru, který se pustil do řezbářských prací a vytvořil pro kapli oltáře, kazatelny a rámy obrazů křížové cesty. Poutníci si této nové kaple velmi vážili, proto sem přiváží z Mariazell obraz Nejsvětější Trojice a také obraz polské madony Czenstochowské od polských poutníků. Z darů byla kaple v roce 1875 opět přestavěna a rozšířena, a získala tak stejné liturgické uspořádání, jaké má poutní místo v Mariazell. V roce 1872 postavila farnost pro poutníky hostinec. Elektrifikován byl v roce 1965 – do té doby se svítilo svíčkami a petrolejkami. Leopold Fiala byl spokojen a v roce 1879 kapli odkázal římskokatolické církvi. Mariánská hora se stávala čím dál oblíbenější a navštěvovanější. V roce 1885 byla za velké účasti poutníků i kněží na slavné bohoslužbě ustanovena poutním místem (Pitrunová, 2013, s. 87 a 88).

Za druhé světové války byly poutě zakázány, zvony byly zabaveny a roztaveny. Nový zvon Panna Maria Královna míru byl odlit v 70. letech 20. století. Po válce byly poutě obnoveny, netrvalo však dlouho a komunistický režim se je snažil opět

³¹ Leopold Fiala svůj život věnoval péči o poutní místo, byl váženým občanem obce a dostalo se mu i světského ocenění, když byl v roce 1873 při příležitosti povýšení obce na městys spolu s Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegrem jmenován čestným obyvatelem obce Čermné.

potlačit. Poutníci však na tiché a odlehlé místo přicházeli a přicházejí i dnes. Kostel byl elektrifikován až v roce 1997, protože v roce 1965 k tomu nedali povolení komunisté (Pitrunová, 2013, s. 88).

5.3 Chlumeck v Luži

Poutní místo se nachází v centru města Luže. V městě je ještě zřícenina hradu Košumberk. V blízké Chrasti můžeme uvidět hrob posledního biskupa královéhradeckého před tím, než biskupství ovládla KSČ s StB³² v čele – biskupa Mořice Píchy³³. Poutní místo se nachází přes 38 km na jihovýchod od Hradce Králové. Toto významné mariánské místo se nachází v Pardubickém kraji, v bývalém okrese Chrudim, v dnešním ORP Chrudim a POU Skuteč. Kostel je v nadmořské výšce 333 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Chrudim. Hlavní poutě se zde konají ve třech termínech: první neděli v červenci a v neděli po 15. 8. a 8. 9.

„Poutní místo Chlumeck v Luži nevzniklo tak, jak je obvyklé, myšlenka nevzešla od prostých lidí a z jejich touhy poděkovat za zázrak či uctít zjevení. Poutě tu sice začaly z rozhodnutí vrchnosti, snadno se ale dostaly do povědomí lidu a lákaly zbožné poutníky. Do chrámu na Chlumku dnes můžete přijet i na pout' okurkovou, třešňovou nebo švestkovou.“ (Pitrunová, 2013, s. 89).

Podle legendy poutní místo založila hraběnka Marie Maxmiliána Eva Hýzrllová z Chodů a Košumberka. Hraběnka pocházela z rodu, v němž měla pevná víra svou tradici. Její otec, Florián Dětrich Žďárský ze Žďáru, byl zakladatelem poutního místa Hájek u Prahy a matka pocházela z rodu Martiniců, kteří se zasloužili o rekatolizaci v českých zemích. Od svého bratra dostala hraběnka Hýzrllová milostný obraz Panny Marie Pasovské, kopii originálu Lucase Cranacha³⁴ z Innsbrucku, kterou údajně namaloval stejný malíř jako kopii uctívaného obrazu

³² StB (Státní bezpečnost) byla česká tajná politická policie. Vzniká pod ministerstvem vnitra v roce 1945 a zaniká Sametovou revolucí.

³³ ThDr. Mořic Pícha O. S. L. J. (1869–1956) byl katolická kněz, 22. biskup královéhradecký a církevní právník. Byl biskupem od roku 1931 až do své smrti v roce 1956. Prožil si tudíž teror jak nacistický, tak i komunistický. Byl pod stálým dohledem po tzv. Vítězném únoru, ale i tak vysvětlil na pomocného biskupa Karla Otčenáška.

³⁴ Lucas Cranach starší (1472–1553) byl německý renesanční malíř. Jeho významná díla jsou: Portréty Heinricha IV. ze Saska, Katharina z Mecklenburgu, Milostivý obraz Pomocnice Marie a Tři Grácie.

v Pasově. Tento obraz hraběnka uložila do kaple na hradě Košumberku. Pro velký zájem lidu se rozhodla zpřístupnit milostný obraz i ostatním, a tak v roce 1664 požádal její druhý manžel František Kryštof Hýzrle o povolení vystavět na kopci zvaném Chlumeck kapli. Stavbu však realizovala sama hraběnka, protože se opět stala vdovou. Poutní kaple s ambitem, osmi kaplemi a schodištěm byla vysvěcena 8. 9. 1669 (Pitrunová, 2013, s. 89).

O nové poutní místo na Chlumku se starali jezuité, které hraběnka Hýzrllová přizvala z královéhradecké koleje. Nejdříve pobývali na hradě Košumberku a v roce 1683 se přestěhovali do nově postavené rezidence přímo u kaple. Sama hraběnka si nechává postavit v západní části areálu malý dům, kam se přestěhovala z hradu. Poutní místo se stalo hojně navštěvovaným a množstvím poutníků přímo volalo po rozšíření poutního areálu. Hraběnka neváhala a pustila se do budování nového chrámu podle návrhu italského stavitele Bernarda Minelliho. Dokončení se bohužel nedožila, zemřela v roce 1690³⁵. Stavbu provázely finanční těžkosti, ačkoliv hraběnka odkázala před smrtí veškerý svůj majetek i hrad Košumberk jezuitům a snažila se stavbu finančně zajistit i výnosy z všemožných fondů. Toto se však nelíbilo její rodině. Její příbuzní se o její majetek soudili, nicméně tento soudní proces prohráli. Na počest vyhraného procesu přidali jezuité do kostela obraz svatě Áji, patronky soudních při. Milostný obraz Panny Marie Pasovské byl do nového chrámu přenesen v roce 1696, zcela stavebně dokončen byl chrám až na počátku 18. století. Hlavním autorem sochařské výzdoby nového chrámu byl řezbář Jiří František Pacák, obrazová díla pocházejí z dílny Jana Jiřího Heinsche³⁶, následovníka malíře Škréty³⁷. Jednolodní chrám s bočními kaplemi, emporami a s dvěma věžemi v průčelí představuje typickou českou jezuitskou stavbu. Jezuité spravovali chrám do roku 1773, kdy byl jezuitský řád zrušen císařem Josefem II. Chrám Panny Marie na Chlumku se

³⁵ Nutno podotknout, že hraběnka odkázala jak hrad Košumberk, tak i Chlumeck po své smrti právě jezuitům. Jezuité se starali však pouze o poutní místo.

³⁶ Jan Jiří Heinsch (1647–1712) byl českoněmecký malíř, představitel klasicistního proudu barokního malířství. Jeho významnými díly jsou: Portrét Bohuslava Balbína, oltářní obraz Svatý Josef s Ježíškem, chrám Panny Marie před Týnem (Staré Město pražské) a další.

³⁷ Karel Škréta (1610–1674) byl nejvýznamnější český barokní malíř. Jeho nejvýznamnějšími díly jsou: Zvěstování, Narození svatého Václava, Paris a Helena a Portrét muže s dlouhými plavými vlasy a další.

stal farním kostelem města Luže. Chrám byl na začátku 20. století opraven a stal se velmi oblíbeným poutním místem královéhradecké diecéze. Na přelomu tisíciletí proběhla další rekonstrukce, po níž je chrám bezbariérový a přístupný opravdu všem poutníkům (Pitrunová, 2013, s. 89 a 90).

5.4 Andrlův chlum – křížová cesta

Poutní místo se nachází nedaleko města Ústí nad Orlicí. Je vzdáleno necelých 1,3 km od hlavního orlickoústeckého náměstí. Poutní místo je křížová cesta, která vede z Ústí nad Orlicí na Andrlův chlum. Zajímavostí je, že se nacházíme v další betlémské oblasti – orlickoústecké. Zajímavostí je městské muzeum, které sídlí v bývalé Hernychově vile³⁸. Poutní místo je vzdáleno necelých 48 km jihovýchodně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Pardubickém kraji, v bývalém okrese Ústí nad Orlicí, v ORP a POU Ústí nad Orlicí. Křížová cesta se nachází v rozmezí nadmořských výšek 330–450 m n. m., poutník při tom ujde 880 m. Poutní místo se nalézá v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Ústí nad Orlicí. Hlavní pouť se zde neslaví, jen se tato křížová cesta používá v době postní, kdy farníci z nedalekého Ústí procházejí jednotlivá zastavení.

„První křížová cesta byla na kopci Andrlův chlum postavena v letech 1753–1755 z iniciativy tkalce Augustina Andrese. Augustin se jedné noci roku 1753 náhle vzbudil, a protože si myslel, že již bude brzy svítat, vydal se tradiční cestu s plátnem do Litomyšle. Od hospody zvané Mendrich stoupal do příkrého kopce a v místech, kde dnes najdete Boží hrob, uslyšel, jak na kostele odbíjí půlnoc. Uvědomil si, že by na trh dorazil příliš brzy, a uložil se do měkké trávy ke krátkému spánku. Zdál se mu sen o křížové cestě vystavěné podél cesty v kopci a o procesí, které tudy prochází. Najednou se mu zjevila krásná paní a nabádala jej, aby takovou cestu postavil. Augustin Andres si vymohl povolení od biskupa, sehnal peníze a pustil se do stavby. Peníze mu však brzy došly. Krásná paní se mu znovu zjevila a utěšovala jej, že brzy potká někoho, od koho chybějící peníze získá. Augustin byl velice zvědavý a divil se ještě víc, když potkal nejlakomějšího souseda z města, který opravdu na stavbu křížové cesty věnoval značný obnos.

³⁸ Hernych byl významný orlickoústecký průmyslník, majitel textilní továrny v Ústí nad Orlicí.

Z této křížové cesty se dochoval jen jeden objekt, současné kapličky pocházejí z let 1852–1853. První zastavení najdete u hostince Mendrich.“ (Pitrunová, 2013, s. 91).

5.5 Kaplička Balda

Poutní místo se nachází nedaleko obcí Jedlová a Modřec. V blízkosti poutního místa jsou dvě města: Bystré (cca 5,4 km) a Polička (cca 6,5 km). Jednou z největších pamětihodností z okolí je samozřejmě Polička – rodiště Bohuslava Martinů. Dále musím zmínit, že ve zdejších pivovarech se vaří dobré pivo. Poutní místo se nalézá asi 69 km jihovýchodně od centra diecéze – Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Pardubickém kraji, v bývalém okrese Svitavy, v ORP a POU Polička. Samotná kaplička se pak nalézá v nadmořské výšce 637 m n. m. pod vrcholem Baldský vrch. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátu Litomyšl. Hlavní pout' se zde koná první srpnovou nedělí (Panna Maria Sněžná).

„Barokní poutní kaple Panny Marie Sněžné na Baldě u Jedlové nedaleko Poličky byla postavena v 18. století hrabětem Františkem Rudolfem z Hohenembsu u zázračného pramene. V 17. století sbíral v lese dřevo rolník, aby měl čím zatopit. V mechu našel kámen ve tvaru růže, nedalo mu to a začal na tom místě kopat, načež překvapený muž narazil na zlato. Není divu, že na stejném místě pokoušel štěstí i hrabě Martinic. Zlato sice nenašel, ale při kopání vytryskl ze země pramen léčivé vody, který lidé nazvali Zlatý. U pramene pak vznikly lázně Zlatá studna, známé a oblíbené až do první světové války. V letech 1904–1906 se do lázní jezdil léčit z revmatismu Jaroslav Vrchlický. U krásně opravené kaple se každý rok scházejí poutníci z blízkých i vzdálených farností.“ (Pitrunová, 2013, s. 91).

5.6 Litomyšl

V městě Litomyšl se nachází dvě poutní místa. Prvním je kapitulní kostel Povýšení sv. Kříže a druhým je poutní kostel sv. Anny. Kapitulní kostel je z důvodu, že ve středověku zde bylo založeno roku 1344 biskupství, bohužel zaniklo v době husitských válek. Dnes je litomyšlská diecéze pouze titulární.

V Litomyšli je mnoho pamětihodností. Můžeme se zmínit samozřejmě o památkové zóně, která je chráněna společností UNESCO (zámek a zámecký areál). Další zajímavostí v Litomyšli je Smetanův dům³⁹. Litomyšl se nachází necelých 51 km jihovýchodně od centra diecéze – Hradce Králové. Poutní místa se nachází v pardubickém kraji, v bývalém okrese Svitavy, v ORP a POU Litomyšl. Poutní místa se nachází ve výškách 341 a 345 m n. m. Poutní místa se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Litomyšl. Hlavní pouť je slavena kolem svátku Povýšení svatého Kříže (14. 9.).

Město se znakem lilie skrývá dávnou historií – od původního osídlení Slavníkovci, přes premonstrátský klášter, který založil olomoucký biskup Jindřich Zdík, až po biskupství, které zde bylo založeno roku 1344 poté, co pražské arcibiskupství bylo povýšeno. I proto se zde staví kostel Povýšení sv. Kříže v druhé polovině 14. století, který je zvolen jako kapitulní kostel litomyšlské diecéze. Dnes již diecéze neexistuje (titulární diecéze), protože již za doby husitských válek bylo biskupství zrušeno.

Farnost patří k jedněm z nejstarších farností v republice. Její počátky se datují do 12. století, kdy biskup Jindřich Zdík povolal premonstráty, kteří zde zřídili farnost s kostelem sv. Klimenta. Premonstráti však nebyli jediní, kteří v Litomyšli měli svoji komendu. Karel IV. za podpory papeže a druhého litomyšlského biskupa Jana II. ze Středy zde zřídil klášter Augustiniánů. V té době premonstráti vedli farnost. Za husitských válek došlo ke zničení Augustiniánského kláštera a poničení kostela sv. Klimenta husity. Z budov zbyl prakticky jenom klášterní kostel Augustiniánů, a proto se sem stěhuje farnost. Tento kostel je nyní zasvěcen Povýšení svatého Kříže. Byl několikrát upravován – renesančně a barokně vyzdoben. V 18. století byla zbudována nová fara v těsné blízkosti kostela. Po běsnění nacistického a komunistického režimu byly fara i kostel zpustošeny. Po dobu 15 usilovných let práce po roce 1989 byla farnost znovu obnovena. V roce

³⁹ Bedřich Smetana se narodil v roce 1824 v Litomyšli. Bedřich Smetana (1824–1884) byl významný český hudební skladatel období romantismu. Složil 8 oper (9. Viola zůstala nedokončena), dále více než 10 písní a dalších instrumentálních skladeb. Nejznámější je však cyklus symfonických básní „Má vlast“. Byl také mistrem české polky.

1994 se kostel Povýšení svatého Kříže stává opět kapitulním kostelem titulární diecéze (Římskokatolická farnost Litomyšl, 2018).

Kostel sv. Anny dala postavit manželka hraběte Jana Bedřicha z Trautmannsdorfu Marie Anna z Dubé a Lipého. Kostel byl upravován na konci 18. století (zazdívka oken presbytáře) a opravován v roce 1872. Dochovaná výzdoba kostela je částečně původní, dnešní hlavní oltář je až z roku 1795 (obraz sv. Anny v něm namaloval kutnohorský malíř J. Čolič) (Mapy.cz, 2018).

5.7 Dolní Dobrouč

Poutní kaple Panny Marie, tzv. Horáková kaple, se nachází v katastru obce Dolní Dobrouč asi 1,5 km severovýchodně od centra obce. Můžeme se sem dostat po červené turistické značce z Dolní Dobrouče a z Ústí nad Orlicí, po žluté turistické značce se můžeme dostat do Horní Dobrouče či do Lanšperka a po modré turistické značce se sem můžeme dostat také od Lanšperka a od Skuhrova, či dále od České Třebové. V okolí poutního místa se nachází zřícenina hradu Lanšperk, také Lanškroun (přibližně 6 km severně od poutního místa) v kterém vedle zámku můžeme nalézt také muzeum Járy Cimrmanna a také je v okolí Ústí nad Orlicí (cca 5,5 km západně od poutního místa). Poutní místo se nachází zhruba 53 km jihovýchodně od centra diecéze Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Pardubickém kraji, v bývalém okrese Ústí nad Orlicí, v ORP a POU Ústí nad Orlicí. Samotná kaple se nachází v nadmořské výšce 500 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Ústí nad Orlicí. Hlavní pouť se zde slaví nejspíše na slavnost Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Jakýsi Bernard Dušek (z čp. 33), kterému místní obyvatelé Dolní Dobrouče přezdívali Horák, onemocněl. Pramáno pomáhala medicína, a tak se o pomoc obrátil k Panně Marii, které slíbil, že postaví kapli, když se uzdraví. Skutečně se uzdravil. Ale jak už to tak bývá, pomalu a jistě začal litovat tolika peněz na stavbu. Proto postavil jen sochu, která stojí u dnešního pramene. Neuplynulo mnoho vody a Dušek-Horák se zase rozstonal. Ve snu k němu přišla Panna Marie a připomenula mu jeho slova. Jak rád ji odprosíl a ujistil, že splní, co slíbil. Uzdravil se a v roce 1866 kapli postavil.“ (Hrady.cz, 2018f).

Jak bylo zmíněno výše, tak sedlák Dušek zde nechává v roce 1856 postavit muka se soškou Panny Marie. Za nedlouho, jak bylo napsáno výše, se Dušek rozstonal znovu. Pak jak legenda píše, se mu zjevila Panna Marie, která mu připomněla jeho slib. Po opětovném uzdravení nechává sedlák se svojí manželkou postavit kapli. Ta byla stavebně dokončena v roce 1866. O rok dříve byla věžička osazena malým zvonkem. Jejich syn Jan daroval pro kapli oltářní obraz. Jan byl výpomocný učitel a dobroučský dobrodinec. Učil po vsích v Orlických horách, proto se mu začalo říkat Horák. Toto pojmenování se ujalo i pro ostatní členy jeho rodiny a samozřejmě tak se začalo i říkat kapli, kterou nechává postavit jeho otec.

Poutní místo bylo v nedávných letech opraveno, muka u pramene opatřena novým nátěrem a obnovena v ní nika se soškou Panny Marie. Venkovní stěny kaple byly v roce 2009 otlučeny na kámen a konzervovány spolu s ostatními prvky stavby (Hrady.cz, 2018f).

5.8 Knířov u Vysokého Mýta

Dalším poutním místem můžeme rozumět kostel Zvěstování Páně v Knířově. Přibližně 3,2 km od obce se rozléhá město Vysoké Mýto, dalšími významnějšími městy v okolí jsou samozřejmě Litomyšl a Choceň. Mnoho pamětihodností můžeme vidět v historickém centru Vysokého Mýta. Dalšími zajímavými místy v okolí jsou: Zámorsk, kde sídlí státní oblastní archiv a také Luže, kde najdeme poutní místo (viz výše). Poutní místo se nachází cca 38,6 km jihovýchodně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v Pardubickém kraji, v bývalém okrese Ústí nad Orlicí, v ORP a POU Vysoké Mýto. Kostel se nachází v nadmořské výšce 315 m n. m. Poutní místo spadá církevně pod královehradeckou diecézi a vikariát Ústí nad Orlicí. Hlavní pouť se zde slaví přesně 9 měsíců před Hodem Božím vánočním (tj. 25. 3.).

Dějiny Knířova sahají až do 12. století. Farní kostel byl však založen až ve 14. století. Po husitských válkách byl kostel opraven jako poutní. Roku 1670 byla ke kostelu přistavěna zvonice, v roce 1727 boční oratoře a sakristie. Roku 1730 se kostel stal útočištěm v době moru, který se jako zázrakem vyhnul Vysokému Mýtu. Je zde připisována zásluha především Panně Marii knířovské, oltářnímu

obrazu kostela. Roku 1837 byla zvýšena loď kostela a přistavěna mohutná věž. Kolem roku 1864 byla obnovena fara (Církevní turistika, 2018c).

Kostel v Knířově je postaven v jižní části návsi. Je obklopen hřbitovem. Mohutnou západní věží se vstupuje do kostela s mnoha oratořemi po stranách, zakončeném presbytářem. Chloubou kostela je jistě barokní oltářní obraz z poloviny 18. století ze zrušeného kláštera v Sedlci. Jeho součástí je také empírový svatostánek a milostný obraz Panny Marie knířovské ze 17. století. Z dvou bočních oltářů se dochoval oltář sv. Anny, druhý je darován z Vysokého Mýta – oltář Nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Zajímavostí je votivní obraz mýtských měšťanů s pozadím jejich věřícího města. Cestu ke kostelu lemují pozůstatky původní sochařské výzdoby z 18. stol. Jsou to sochy sv. Josefa, Vavřince, Serváce a Panny Marie knířovské (Církevní turistika, 2018c).

5.9 Koclířov

V obci Koclířov se nachází dva kostely – první kostel sv. Alfonse a Panny Marie Fatimské a druhý sv. Jakuba Staršího a sv. Filomeny. Nás bude zajímat pouze ten první kostel. V okolí se nachází město Svitavy (cca 5,5 km západně od Koclířova). Další zajímavostí v okolí je to, že se zde nachází hranice mezi Čechami a Moravou. Další zajímavostí je nedaleká zřícenina hradu Boršov, pod kterým je vybudován silniční tunel na silnici I/35 mezi Svitavami a Moravskou Třebovou. Poutní místo se nachází přes 70,5 km jihovýchodně od Hradce Králové. Místo se nachází v Pardubickém kraji, v bývalém okrese Svitavy, v ORP a POU Svitavy. Kostel je v nadmořské výšce 512 m n. m. Obec se nachází na hranici olomoucké arcidiecéze, ale i tak spadá pod královehradeckou diecézi a vikariát Litomyšl. Hlavní pout' se zde slaví na slavnost Panny Marie Fatimské (13. 5.) a kolem sv. Alfonse (1. 8.).

Poutní místo je jedno z nejmladších v naší republice a je v areálu bývalého kláštera. Můžeme říci, že je nejmladší v diecézi. Českomoravský fatimský

apoštolát⁴⁰ je v této obci od roku 1995, kdy řád Školských sester nabídl budovu bývalého redemptoristického kláštera (Hrady.cz, 2018g).

První zmínka o obci je však již v roce 1347. V roce 1848 přišli do obce redemptoristé, kteří zde postavili klášter. V roce 1852 byl položen základní kámen. V roce 1855 se do kláštera stěhovali první kněží, české i německé národnosti a začínají zde sloužit místním lidem. V roce 1855 zde vznikl první řádový hospic v českých zemích, který byl roku 1871 povýšen na kolej. Roku 1884 je zřízen v Koclířově juvenát a studovala zde řada českých juvenistů. Tato činnost však ustala v roce 1896, kdy se kněží přestěhovali do nového kláštera v Čtyřiceti Lánech u Svitav. Klášter získaly školní sestry III. řádu sv. Františka a zřídily zde školu pro dívky. Činnost školy byla za okupace pozastavena a dům byl využíván jako chudobinec, po válce pak jako domov pro řádové sestry (Hrady.cz, 2018g).

V areálu se nachází několik církevních staveb. První z nich je kostel sv. Alfonse a Panny Marie Fatimské. Kostel je spojen s klášterem, je zasvěcen sv. Alfonsovi, který je patronem řádu redemptoristů a také byl velkým mariánským ctitelem. Již od začátku fungování kostela byl také zasvěcen Panně Marii, ale až v roce 1995 mu Karel Otčenášek připojil přídomek Fatimské. Další církevní stavbou je kaple sv. Jana Pavla II., která se nachází v tomto kostele. Ta byla posvěcena v jubilejním roce 2017 při příležitosti posvěcení nového relikviáře s ostatky sv. Jana Pavla II. Relikviář je unikátním uměleckým dílem mistra Trubače a pro Českomoravskou Fatimu jej daroval František Ševečka se svými spolupracovníky. V těsné blízkosti kostela se nachází kaple sv. Antonína. Další budova v areálu je také kaple Panny Marie Nazaretské. Je to na památku putování sochy Panny Marie z Nazareta, která byla v Koclířově v roce 1999. Mons. Karel Otčenášek⁴¹

⁴⁰ Jeho hlavním posláním je šířit nauku o Fatimě a zejména o událostech, které se zde staly v roce 1917 - tedy před 101 lety. Ptáte se, co se stalo ve Fatimě? V roce 1917 nedaleko portugalského městečka Fatima se v květnu zjevila třem malým pasáčkům (2 dívky a chlapec) Panna Maria. Ta je začala učit, jak se mají k ní modlit a dále jim předpověděla, co se stane postupem času, například předpověděla, že v Rusku proběhne Velká říjnová revoluce a další. Zjevovala se jim 13. dne měsíce. Zjevení probíhala od května do října roku 1917.

⁴¹ ThLic. Karel Otčenášek, O. S. L. J., PaedDr. h. c. (1920–2011) byl 23. sídelní biskup kralovehradecký a následně se stal od roku 1998 osobním arcibiskupem. Na pomocného biskupa

sem nechal přesunout unikátní svatostánek ze zrušeného kněžského semináře. V hlavní budově kláštera se nyní nachází hlavní zázemí poutního místa (zpovědní místnosti, recepce, prodejna s náboženskými věcmi, klášterní cukrárna, společenská místnost, přednáškový sál, učebna a samotné ubytování). Poté se zde také nachází druhý areál, a to farního kostela sv. Filomeny a Jakuba Staršího. Celý tento areál obklopuje opravená křížová cesta s výjevy ze života sv. Filomeny a jejího mučení (Českomoravská FATIMA, 2018).

6 KRAJ VYSOČINA

Kraj Vysočina se nachází uprostřed Českomoravské vrchoviny. Počet obyvatel je k 30. 9. 2017 508 722. Rozloha kraje činí téměř 6 800 km². Religiozita v kraji podle Sčítání lidu domu a bytů v roce 2011 se pohybuje kolem 29,3 % (ČSÚ, 2018). V tomto kraji se nalézají pouze dva vikariáty – Humpolec a Havlíčkův Brod. V čele těchto vikariátů jsou: Humpolec – P. Pavel Hroznata Adamec a Havlíčkův Brod – P. Oldřich Kučera (Královéhradecká diecéze, 2018).

6.1 Klášter Želiv

Poutním místem můžeme označit opatský a farní kostel Narození Panny Marie. Je součástí kláštera v Želivi, který se nachází v centru obce na březích řeky Želivky. Poutní místo se nachází necelých 3,3 km od městečka Červená Řečice a dále je asi 10,5 km od centra vikariátu – Humpolce. V obou městech se nacházejí zajímavosti – v Červené Řečici se nachází zámek, který vlastnili pražští biskupové, v Humpolci je mnoho pamětihodností (například: muzeum Dr. Aleše Hrdličky a vyhlídková věž kostela sv. Mikuláše), také zde sídlí pivovar Bernard. Nedaleko obce Želiv je ještě přehrada Trnávka. Poutní místo je přes 87,5 km jihozápadně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v kraji Vysočina, v bývalém okrese Pelhřimov, v ORP a POU Humpolec. Kostel se nachází ve výšce 406 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Humpolec. Hlavní pout' se zde slaví na slavnost Narození Panny Marie (8. 9.).

ho vysvětil v květnu 1950 biskup ThDr. Mořic Pícha. Byl biskupem královéhradeckým v letech (1957)1990–1998. Byl vězněn od roku 1951 do roku 1962 komunistickým režimem.

„Klášter premonstrátů v Želivě je národní kulturní památkou, vyhledávaným poutním místem, tradiční destinací domácích i zahraničních turistů, kteří zde ocení klid pro duchovní obnovu i fyzický odpočinek. Stejně tak jako v minulosti je i dnes klášter centrem duchovního života. Bratři v čele s opatem Jáchymem zde žijí v komunitě a kromě duchovní činnosti spravují také majetek kláštera, ke kterému patří ubytování, pivovar, restaurace, lesy, polnosti a rybníky.“ (Klášter Želiv, 2016).

Klášter byl založen knížetem Soběslavem I. již ve 12. století jako benediktinský, po několika letech v roce 1149 byl však z podnětu olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka nově osídlen premonstráty. Klášter dobře prosperoval, i proto zakládá dva kláštery v Rakousích. V roce 1187 je založen mnichy také klášter v Milevsku a další dva ženské kláštery v Louňovicích pod Blánkem (roku 1149) a Dolních Kounicích (roku 1181 založen, 1183 osazen). Po požárech byl několikrát obnoven. První požár byl roku 1375. Následně dvakrát klášter vypálili husité (roky 1420 a 1424). Odtud také nejspíše pochází kazatel Jan Želivský. Následně klášter spadá pod šlechtice. Klášterní obec obnovil Jan Lohel v roce 1590, nejspíše v Jihlavě, až v roce 1622 klášter koupil od Marie Trčkové z Lípy. Od roku 1643 byl klášter opět samostatný, v letech 1645–6 byl poškozen Švédy a od roku 1680 začala velká rekonstrukce. Roku 1712 opět vyhořel a odtud pochází jeho nejvýznamnější obnova, která proběhla v letech 1713–1720 Janem Blažejem Santini-Aichlem. Další požár klášter zastihl roku 1907 a byl opět opraven (Želivský klášter, 2001-).

Od roku 1950 se klášter stal internačním táborem pro kněžstvo nepohodlné režimu, kterého bylo na 400. Internační tábor zde byl pouhá 4 léta. Jedním z vězněných kněží byl i kardinál František Tomášek⁴² a také i již zmiňovaný arcibiskup Karel Otčenášek, spirituál olomouckého semináře Antonín Šuránek⁴³,

⁴² František Tomášek (1899–1992) byl nejprve pomocný biskup olomoucký (1949–1976) a poté se stal arcibiskupem pražským a kardinálem (1977–1991). Zúčastnil se všech zasedání II. vatikánského koncilu. Dále byl významným českým teologem a pedagogem. Napsal Katechismus katolického náboženství. Byl vězněn komunistickým režimem v ČSR od roku 1951 do roku 1954.

⁴³ ThDr. Antonín Šuránek (1902–1982) byl římskokatolický kněz a spirituál kněžského semináře v Olomouci.

někdejší provinciál jezuitů Leopold Škarek⁴⁴ nebo viceprovinciál téhož řádu Antonín Zgarbík⁴⁵. V roce 2011 zde byl obětí komunistického režimu odhalen památník. Vězněné duchovní připomíná jedna stěna v ambitech kláštera, na které jsou ručně napsaná jména všech kněží a řeholníků, kteří zde nuceně pobývali. Od roku 1954 je zde pobočka psychiatrické léčebny v Havlíčkově Brodě, i proto budovy silně zchátraly. Roku 1990 se klášter vrátil do rukou premonstrátů, byl zrekonstruován a v roce 2010 byl zapsán na seznam národních kulturních památek (Želivský klášter, 2001-).

Součástí klášterního areálu je kostel Navštívení Panny Marie, který byl postaven před lety 1250 jako románský kostel s dvěma věžemi. Postupem času ve 14. století byl přestavěn v gotickou trojlodní stavbu. Po husitských válkách byl částečně obnoven v roce 1462. Celý chrám byl opraven až v roce 1630 italským architektem. V letech 1713–1720 díky J. B. Santinimu-Aichlovi přestavěn do dnešní podoby, do roku 1736 vzniklo i vnitřní zařízení. Ke kostelu přiléhá jednopatrový konvent čtvercového půdorysu z konce 17. století od G. A. de Maggiho⁴⁶. Kolem nádvoří jsou zasklené arkády, v přízemí severního traktu se nachází refektář s freskami žáka V. J. Noseckého⁴⁷ Jana Kaliny z let 1726–1729, v patře se nachází knihovna s freskami od stejného autora. Konvent je patrovou chodbou spojen s budovou opatství, přestavěnou po roce 1907 v novobarokním slohu. Poslední částí klášterního areálu je románský kostel sv. Petra a Pavla, u kterého se nachází hřbitov. Nachází se na východ od kláštera. Je údajně památkou nejstaršího založení roku 1139. Součástí kostela je: obdélná loď s plochým stropem, pětiboký klenutý presbytář, cenné raně barokní zařízení (Želivský klášter, 2001-).

⁴⁴ Leopold Škarek (1874–1968) byl římskokatolický kněz, který dvakrát stál v čele českých jezuitů (1919–1925 a 1929–1933).

⁴⁵ Antonín Zgarbík (1913–1968) byl český římskokatolický kněz, provinciál Tovaryšstva Ježíšova (jezuité) a také oběť komunistického režimu. Umírá ve věznici ve Valdicích.

⁴⁶ G. A. de Maggi (1550–1619 nebo 1629) byl italským architektem a stavitelem, významným představitelem manýrismu. Jeho dílem jsou některé přestavby hradů a zámků (např. Český Krumlov, Bechyně, Jindřichův Hradec, Hluboká či pivovar v Třeboni). Postavil jezuitskou kolej v Jindřichově Hradci.

⁴⁷ V. J. Nosecký (1661–1732) byl český barokní malíř. Působil v Praze, Zákupce, Olomouci, Kroměříži, Polné a Želivi.

6.2 Číhošť

Malá vesnička uprostřed Vysočiny, kde se stal nejnovější zázrak v českých zemích. V blízkosti poutního místa se nachází přes 6,5 km severovýchodně od města Ledec nad Sázavou. Zajímavostí tohoto místa je jeden z geografických středů České republiky několik stovek metrů od kostela, kde se udál tzv. číhošťský zázrak. Další pamětihodností je věž ledečského hradu zvaná Bohdanka. Nedaleko od Světlé nad Sázavou najdeme obec Pohled', která skrývá skanzen lidové architektury. V samotné obci Číhošť se také nachází hasičské muzeum. Poutní místo je vzdáleno 63 km jihozápadně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v kraji Vysočina, v bývalém okrese Havlíčkův Brod, v ORP Světlá nad Sázavou a POU Ledec nad Sázavou. Kostel Nanebevzetí Panny Marie se nachází přibližně ve výšce 527 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Humpolec. Hlavní pouť je zde slavena kolem slavnosti Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.).

„Psal se rok 1949 a v číhošťském kostele Nanebevzetí Panny Marie byla sloužena mše svatá. Století se blížilo ke svému zlomu a do Štědrého dne chybělo 13 dní. Sváteční nálada pomohla číhošťským věřícím ještě citlivěji při bohoslužbách vnímat nenadálé pohyby oltářního kříže, který se vychyloval o celých 45°. Tento jev pozorovalo devatenáct zdejších farníků. Pohyby křížku se opakovaly ještě několik dalších dnů. Zpráva o zázraku se rychle rozšířila a do Číhoště přijíždělo velké množství věřících i církevních hodnostářů.“ (Obec Číhošť, 2018).

O bývalém gotickém kostele Nanebevzetí Panny Marie je první zmínka již v roce 1350. Býval dominantou obce Číhošť. Kostel byl ovinut hřbitovem, na kterém se pohřbívalo až do roku 1824. Po husitských válkách zde působili především husitští kněží, kteří do tohoto místa dojížděli na koni z blízké Ledče nad Sázavou. Až do roku 1856 byl kostel pouze filiální⁴⁸ a poté se sem stěhuje kněz. Původní dřevěná fara byla však postavena již v roce 1786, dnešní zděná budova fary je z roku 1885. Kostel je jednolodní gotická stavba. Kostel byl velmi pěkně vyzdoben, bohužel postupem času chátral... Hlavní oltář byl zhotoven

⁴⁸ Oficiálně kostel spadl pod farnost Ledec nad Sázavou.

v roce 1888. Zajímavostí stavby kostela je také klasové zdivo na vnější fasádě⁴⁹ (Farnost Číhošť, 2014).

V roce 1949 se zde udál tzv. číhošťský zázrak. V té době ve farnosti působil P. Josef Toufar. Bylo to na třetí adventní neděli, tj. 11. 12. 1949. „*Při dopolední bohoslužbě a právě ve chvíli Toufarova kázání se podivuhodně rozkývá dřevěný oltářní křížek a zůstane stát nakloněn a zkroucen ke kazatelně s mírným převisem. Záhadný úkaz vidělo 20 svědků.*“ (Doležal, 2016, s. 134). Sám Josef Toufar tento zázrak neviděl. Dozvěděl se o něm až poté, co se v pondělí potkal s kovářem Václavem Pospíšilem z Číhošti, který mu oznámil, že se pohnul kříž za jeho zády. Tento úkaz vidělo jeho příbuzenstvo. P. Toufar se ihned informuje, kolik lidí tento zázrak vidělo. Celkem si sepsal „výpovědi“ 19 lidí, kteří pohyb křížku viděli. Křížek se pohyboval následně: doprava, doleva, zpět doprava, opět doleva, do původní pozice a zde se zkroutil ke kazatelně. Tento pohyb byl proveden při slovech: „*Zde ve Svatostánku je náš Spasitel*“ (Doležal, 2016, s. 134–136).

Co se však událo po zázraku? Hned druhý den si o tom začali povídat všichni v obci a zpráva o zázraku se šířila dál krajinou Vysočiny. Zanedlouho se o tom dozvěděli i v Praze a Hradci Králové. Několik dní po zázraku se P. Toufar vypravuje za svým představeným panem děkanem Václavem Slavičkem, který mu sdělil, že je to pro něj významné. Dále se Toufar ptal, co s tím má dělat. Děkan mu odpověděl, že by měl napsat panu biskupovi Mořici Píchovi do Hradce Králové. Postupem času (zhruba od Vánoc 1949 do konce ledna 1950) byl číhošťský kostelík dost navštěvován. Navštívil ho například i šéf české nunciatury⁵⁰ Ottavio de Liva⁵¹. Ten dokonce políbil křížek. Návštěvy byly, jak ze strany laiků, tak i duchovních. Na počátku ledna 1950 nechal také P. Toufar zhotovit řadu fotografií křížku a oltáře. V tomto období se začala StB zajímat o tento zázrak. První ohledání „místa činu“ však udělal vrchní strážmistr SNB Goldbricht již na konci prosince 1949, který se ptal, zda zázrak viděl farář. Další

⁴⁹ Opus spicatum neboli klasové zdivo je zdivo s lícem z řad z plochých (lomových) kamenů, cihel či jiného materiálu šikmo kladených tak, že se sklon kladení v jednotlivých řádcích (vrstvách) zdiva střídá. Vždy dva nad sebou ležící řádky tak připomínají uspořádání zrn v klasu.

⁵⁰ Nuncius je něco jako velvyslanec papežské stolice v dané zemi.

⁵¹ Ottavio de Liva se stal nunciem v ČSR v roce 1950. Bohužel nebyl oficiálně uznán jako chargé d'affaires a komunistický režim ho vyhostil.

člověk, tentokrát již z řad StB, byl na místě na začátku ledna 1950. Krajská správa StB v Jihlavě dostala v polovině ledna příkaz k zatčení P. Josefa Toufara. To se jim však dvakrát nepovedlo. Proto tento příkaz dostává také KS StB v Praze. Zatčení bylo provedeno 28. ledna 1950 v noci. Prakticky řečeno to nebylo zatčení, ale únos. Při zatčení došlo k jedné kuriozitě a to takové, že jeden soudruh z KS StB Jihlava byl zapomenut v obci, ale díky tomu, že zde bylo více automobilů StB, tak se dostal ke svým spolupracovníkům⁵². Ještě tu noc byl P. Josef Toufar převezen do valdické věznice⁵³. Zde byl vyslýchán skupinou agentů StB kolem ppor. Ladislava Máchy. Celý měsíc byl vyslýchán a také mučen. 23. února byl převezen zpět do Číhošti a zde byl filmován pro propagandistický film „Běda tomu, skrze něhož pokušení přichází“. Při natáčení se zhroutil a soudruzi ho opět (již ve zbědovaném stavu) převezli do věznice ve Valdicích. Zde si vytrpěl své a o den později je převezen do Sanopsu⁵⁴ v Legerově ulici. Zde byl operován v dutině břišní. O den později P. Toufar umírá. Byl pohřben na Strašnickém hřbitově. V roce 2015 byly jeho ostatky převezeny do Číhoště a pohřbeny (Doležal, 2016, s. 134–200).

Lidé se sem schází a sjíždí, aby si především uvědomili, jaké hrůznosti byli ochotni představitelé KSČ a StB dopustit, aby zlikvidovali českou katolickou církev.

Osobně jsem se účastnil pěší poutě právě na toto místo. Po mši svaté jsme si ještě vyšli se podívat do fary, kde žil právě P. Toufar. Zde na mě dýchl takový stísněný pocit. Procházeli jsme touto farou a když jsme se dostali do jídelny, tak mi známý říkal, že na jednom z oken byla otisknuta podobizna P. Toufara zvenčí. Toto se událo, když zde byl pražský arcibiskup Dominik Duka v roce 2012.

⁵² Samotné zatýkání probíhalo následně: na místě byli 4 soudruzi z KS StB Jihlava – tito měli P. Toufara vylákat pod záminkou, že se chtějí podívat do kostela a na křížek. Následně ho měli soudruzi naložit do Tudora a odjet s ním. V dalším autě byli dva příslušníci KS StB v Praze. Ti čekali, až Toufar bude zatčen. Následně si soudruzi předali Toufara na jedné křižovatce za obcí.

⁵³ Soudruzi z StB této věznici říkali Stará Ves.

⁵⁴ Sanops bylo sanatorium pro komunistické pohlaváry. Zemřel zde také v roce 1969 Jan Palach na následky popálenin.

6.3 Pohled

Rozlehlé poutní místo v centru obce a také na nedaleké hoře sv. Anny. Pohled se nachází více jak 5 km východně od centra Havlíčkova Brodu. Zajímavostí je zámek hned vedle poutního místa⁵⁵. Další zajímavostí je samotné centrum Havlíčkova Brodu. Více jak 20 km východně od Pohledu je Žďár nad Sázavou – významné historické město. Poutní místo je necelých 68,6 km jižně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v kraji Vysočina, v bývalém okrese Havlíčkův Brod, v ORP a POU Havlíčkův Brod. Poutní místo v centru obce je ve výšce 430 m n. m. a druhé poutní místo na vrchu sv. Anny je ve výšce 505 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Havlíčkův Brod. Hlavní pout' se zde slaví kolem svátku sv. Ondřeje (30. 11.) a sv. Anny (26. 7.).

„Už v 18. století vyhledávané poutní místo. Na svátek sv. Anny se zde každoročně konají církevní obřady. Nachází se zde kostel sv. Ondřeje, cisterciácký klášter přestavěný na zámek, socha sv. Jana Nepomuckého nebo kaple Panny Marie s hrobkou rodiny Silva-Tarouců Unwerth. Nedaleko obce stojí kostel sv. Anny s křížovou cestou.“ (Mapy.cz, 2018b).

„Jedno z nejvyhledávanějších poutních míst zasvěcených sv. Anně je postaveno v těsné blízkosti léčivého pramene vody. Rokoková kaple z druhé poloviny 18. století je obestavěna zděnými zastávkami křížové cesty. K poutnímu místu vede z obce více než staletá lipová alej. Kaple i křížová cesta jsou památkově chráněny.“ (Mapy.cz, 2018c).

Podle legendy poutní místo nad Pohledem vzniklo tak, že písař ze zdejšího kláštera Jakub Čermák zapadl v roce 1730 při honu na vlka do bahna. V obavách o svůj život se začal horoucně modlit. Najednou zaslechl zvuk varhan a zpěv chorálu, z něhož prý uslyšel několikrát jméno sv. Anny. Proto se začal k této světici modlit a slíbil, že bude-li zachráněn, vystaví na místě kapličku. Tak se také stalo. Při výstavbě kapličky byl nalezen pramen a zvěst o Čermákově zázračné záchraně se rychle šířila Vysočinou (Obec Pohled, 2018).

Další zázraky se už pojí s vývěrem sirnatoželezitého pramene. Prvním z nich bylo uzdravení ženy Tondly, která byla poloslepá a potíráním očí svatoanenskou

⁵⁵ Bohužel zámek v Pohledu není přístupný.

vodou se jí zrak vrátil. Opat pohledského kláštera Bohuslav Tureček a abatyše Kandida Marešová nechali kvůli množícím se zázrakům postavit v místě r. 1752 poustevnu. Ovšem pojem poustevna by mohl být poměrně zavádějící. Šlo o jednopatrovou, zděnou budovu se šindelovou střechou, umístěnou na ostrůvku odděleném od okolí vodním příkopem. Do poustevny byl povolán mnich František Augustin Hertwig, jehož úkolem bylo zapisovat zázraky, které se u studánky udály. Od roku 1752 – 1773 jich popsal 28. Postupem 18. století počet poutníků stoupl na tisíce. Proto byl v roce 1760 iniciativou zmiňované pohledské abatyše Kandidy z milodarů postaven rokokový kostelík, v roce 1761 byl vysvěcen a roku 1766 obohacen o dva malé zvony. Poutní éra symbolicky končí roku 1824 přestavbou kapličky u pramene na větší kapli, zájem poutníků však neopadá (Obec Pohled, 2018).

„Další zásadní období v historii Svaté Anny je spjato s hrabětem Evženem Silva-Taroucou Unwerth, který se stal majitelem pohledského panství roku 1824 ve svých 11 letech. Ten přistoupil k léčivému pramenu zcela vědecky a nechal si zjistit jeho chemické složení. Radioaktivní svatoanenskou vodu tak od roku 1858 začal využívat pro lázeňské účely. V tomto roce nechal postavit jednopatrovou neobarokní lázeňskou budovu s arkádovým nádvořím, vybudoval v blízkosti pramene studnu a vodu svedl dřevěným potrubím k lázním pomocí dnes již neexistujícího vodojemu. Lázeňské procedury, ke kterým patřily především jehličnaté a rašelinové koupele, byly prováděny pod dozorem osobního lékaře hraběte Silva-Taroucy dr. Josefa Kršíka. Ovšem již roku 1887 léčivý pramen vyschl. Nový pramen byl nalezen až pod starou myslivnou a byl sveden pod kapličku. Voda z něj ovšem nebyla již natolik radioaktivní, tudíž se stala pro lázeňství nevyužitelná. V lázních byla ukončena činnost kolem roku 1910, poté se z nich stal hostinec hojně navštěvovaný letními hosty, s tanečním parketem neboli „dupárnou“ umístěnou za objektem.“ (Obec Pohled, 2018).

Před 1. světovou válkou hostinec provozovali manželé Neumannovi. Podnikání vzkvétalo dokonce i za 2. světové války, kdy hostinec měl v nájmu Alois Kohout a to až do roku 1955. Bylo to i z toho důvodu, že Krkonoše a Šumavu obsadila německá armáda, a tak lidé jezdili do vnitrozemí na dovolené. Následně je

hostinec součástí spotřebního družstva Jednota. V roce 1964 spadl kmen smrku na střechu pravého křídla. Díky neschopnosti Jednoty opravit objekt, se dostává do područí národního podniku Železniční a stavební výroba, který objekt opravil. V roce 1970 skončila éra tohoto objektu, kdy zde byly tradiční nedělní čaje. V posledním desetiletí komunismu pak zde byl sklad. Po převratu byl objekt prodán soukromníkovi (Obec Pohled, 2018).

Zajímavé bylo však, jak se komunistický režim vypořádal s poutním místem. V době po tzv. Pražském jaru⁵⁶ přetrvávalo určité uvolnění ve vztahu státu k církvi. Proto mohla být v roce 1968 zahájena sbírka na generální rekonstrukci svatoanenského kostela, kterou inicioval P. Václav Černý, a v roce 1969 byla oprava uskutečněna. Kromě kostela sv. Anny bylo upraveno i okolí kapličky a přístup k prameni. Represe proti pořádání poutí u kaple sv. Anny se projeví až v 70. letech a realizace se dočkaly až v letech 1973 a 1974. Dalším úderem tehdejší státní moci byl celkový zákaz poutí v areálu sv. Anny v roce 1977. Tento zákaz platil až do roku 1989. Poutě však byly přemístěny rovnou do obce Pohled. I přes veškeré zákazy byly zde poutě slouženy i v letech 1977–1989, avšak veřejnost o nich nevěděla. Oficiální Anenské poutě se zde opět začaly slavit až v roce 1990 (tedy po 13 letech). Významným počinem byla oprava celého poutního areálu v letech 2000–2001. Oprava pláště kostela byla provedena v letech 2010–2012 a byla spolufinancována Ministerstvem kultury, kraje Vysočiny, obce Pohled a Římskokatolické farnosti Pohled. A další opravy byly prováděny postupně v letech 2013, 2014 a 2015 (Obec Pohled, 2018).

6.4 Sopoty

Sopoty se nalézají jako součást obce Sobíňov. Poutní místo je necelé 3 km od města Ždírec nad Doubravou a přes 6,5 km vzdáleno od Chotěboře. Pamětihodnosti v okolí jsou například pozůstatky statku v Křivém Dvoře, nebo také necelých 10 km severovýchodně se nachází skanzen Veselý Kopec. Další pamětihodností je jistě chotěbořský zámek, či údolí řeky Doubravky mezi

⁵⁶ Pražské jaro je označení roku 1968, kdy probíhalo uvolnění režimu. 21. srpen je pak považován za konec Pražského jara a začíná období tzv. Normalizace.

Chotěboří a Bílkem. Chotěboř hraničí s CHKO Železné hory. Poutní místo je zhruba 57 km jižně od centra diecéze v Hradci Králové. Poutní místo se nachází v kraji Vysočina, v bývalém okrese Havlíčkův Brod, v ORP a POU Chotěboř. Poutní místo se nachází v nadmořské výšce 537 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Havlíčkův Brod. Hlavní pouť se zde koná zřejmě kolem slavnosti Navštívení Panny Marie (31. 5.).

Podle legendy bylo poutní místo založeno německými horníky, kteří přišli z Moravy. Jméno osady se odvodilo prý od toho, že byli zbaveni roboty v sobotu odpoledne, aby mohli vykonávat práce ve svých domácnostech a v neděli stihli všechny modlitební povinnosti v kostele. Podle starých rukopisů tito horníci vyházeli za doby husitských válek všechny katolické kněze do svých šachet. Fara v Sopotech byla následkem tohoto excessu obsazována až do novověku (Test církevní turistika, 2018).

Dějiny Sopot jako poutního místa však začínají až v roce 1652, kdy se ženil hrabě Viktorín z Wollsteinu s Johanou Terezií rozenou Kustosch ze Studence. Johana Terezie vykonala před svatbou pouť do Sopot, při které darovala kostelu kopii milostného obrazu Panny Marie Pasovské. K obrazu začaly brzy přicházet zástupy poutníků, takže se ukázalo nutné nově organizovat zdejší duchovní správu. Roku 1697 byly Sopoty přefareny⁵⁷ od daleké Přibyslavi k nově založené fáře v bližším Krucemburku. V rozmezí roků 1749 a 1752 nechal hrabě Ferdinand Ditrichštějn vystavit nový chrám a roku 1761 bylo u něho zřízeno kaplanské místo. Samostatnou faru dostaly Sopoty až v roce 1860 (Církevní turistika, 2018d).

6.5 Vilémov

Poutní místo se nachází na kraji obce Vilémov. Jedná se o kostel sv. Václava, dříve byl zasvěcen Panně Marii. Vilémov je vzdálen necelé 4 km od města Golčův Jeníkov a přibližně 6,75 km od města Habry. Hned vedle kostela sv. Václava se nachází pozdně barokní zámek hrabat de Millesimo, markýzů ze Savony. Jádrem tohoto zámku tvoří benediktinský klášter, který byl do základů vypálen husity.

⁵⁷ Přefarit znamená změnu v církevní správě od jedné fary k druhé, nejčastěji bližší.

Dalšími pamětihodnostmi jsou zajisté Golčova tvrz, Loreta, židovský hřbitov a synagoga v Golčově Jeníkově. Zajímavostí je, že v tomto městě se narodila atletka Jarmila Kratochvílová. Další zajímavostí, tentokrát geografickou, je vodní nádrž Seč, která je vzdálena pouhých 8 km od Vilémova. Poutní místo je asi 49,4 km jihozápadně od Hradce Králové. Poutní místo se nachází v kraji Vysočina, v bývalém okrese Havlíčkův Brod, v ORP a POU Chotěboř. Poutní místo se nalézá v nadmořské výšce 345 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Havlíčkův Brod. Hlavní pout' se koná na svátek sv. Václava (28. 9.).

Kostel se nachází na zajímavém místě, které má silnou historii. Již v 1. polovině 12. století se zde rozkládalo opatství apoštolů Petra a Pavla. Tento benediktinský klášter prožíval největší rozmach za vlády Přemysla Otakara II. Tehdejší opatství se rozkládalo v okolí dnešního zámku s parkem a dvorem. Poté následovalo období častých rozporů a následného úpadku. Zánik vilémovského konventu přišel s husitskými bouřemi během 1. poloviny 15. století, kdy došlo několikrát k jeho vyloupení a poboření. S jistotou můžeme napsat, že v areálu kláštera byly dva kostely, první konventní kostel sv. Petra a Pavla a druhý farní kostel zasvěcený Panně Marii, na jehož místě stojí dnešní kostel sv. Václava. Farní kostel zanikl patrně společně s klášterem a jediné, co husitskou zkázu přečkalo, je středověká hranolová věž, která je součástí tohoto chrámu dodnes. Další zmínkou je až kolem roku 1639 nepatrný kostel sv. Václava, který už v té době byl poškozený. S největší pravděpodobností byl poškozen za řádění švédského vojska pod vedením velitele Dampiera na zdejším panství v roce 1618. Patrně brzy potom byla znovu zřízena fara a kostel nejspíš opraven. V roce 1726 dal místní stavebník a patron kostela, hrabě Václav Ferdinand Carreto z Millesima, kostel strhnout a o rok později už byl vystavěn nový. Pouze předsíň se sakristií byly dostavěny v roce 1738. Tímto počinem došlo ke sladění chrámu a zámku. To mělo vyjadřovat to, že zámečtí páni jsou v souladu s místní katolickou církví a také s kostelem, s kterým měli patronátní právo. Od svého znovupostavení již kostel nebyl stavebně upravován, a tak se jedná o čistě barokní chrám. Typologicky kostel představuje jednolodní stavbu, na severu je postavena

hranolovitá věž a také sakristie. Kostel je veden v Ústředním seznamu kulturních památek (Církevní turistika, 2018e).

6.6 Kaple u Dobrohostova

Kaple sv. Anny se nachází v katastrálním území místní části Dobrohostov obce Lípa. Od samotného centra obce je vzdálena přes 3,5 km. Do nejbližšího města, Havlíčkova Brodu, to je necelých 9,7 km. V obci Herálec se nachází barokní zámek rodu Trauttmannsdorfů. Další barokní zámek se nachází v obci Úsobí, pod níž kaple spadá církevně. Poslední barokní zámeček v okolí se nachází v obci Štoky. Poutní místo je vzdáleno 78,5 km jihovýchodně od centra diecéze – Hradce Králové. Poutní místo se nachází v kraji Vysočina, v bývalém okrese Havlíčkův Brod, v ORP a POU Havlíčkův Brod. Samotnou kapli nalezneme v nadmořské výšce 503 m n. m. Poutní místo se nachází v královéhradecké diecézi, ve vikariátě Humpolec. Hlavní pout' by se zde měla konat kolem sv. Anny (26. 7.).

Pramen, který vyvěrá v okolí kaple, má léčivé účinky – léčí problémy s očima. Tato studánka je léčivá kvůli tomu, že obsahuje vysoké hodnoty radonu a jódu. Proto působí blahodárně na oční onemocnění. Roku 1813 zde byl uzdraven nemocný člověk. O tomto případě svědčí dodnes pískovcová pokladnice. Později zde byla postavena kaple se sochami sv. Barbory a Markéty, která dnes nese pseudobarokní podobu. V okolí kaple je také litinový kříž z roku 1885. Zachováno bylo pouze vnitřní vybavení kaple (Krásné Čechy, 2018d).

7 ZÁVĚR

Závěrem bych chtěl zmínit, že ke každému poutnímu místu jsem přidával základní geografickou polohu, zajímavosti v okolí a také jeho charakteristiku a historii. Některá poutní místa mají menší objem dat, neboť jejich vyhledávání bylo složité. Pro mě bylo velmi zajímavé se také probírat různými historickými aspekty těchto míst a legend. Několik poutních míst jsem i navštívil. Někdy několikrát, protože jsem tímto poutním místem byl okouzlen, či jen díky tomu, že sem naše rodina jela na dovolenou.

Dalším zajímavým aspektem pro mne byla poutní místa s pohnutým historickým vývojem, příkladem můžeme uvést poutní místo Neratov, který i přes to, že v době baroka bylo velmi skvostné. Po druhé světové válce se osud Neratova změnil, kostel začal i díky nezájmu politického zřízení v tehdejších Československu chátrat, postupně se z něho stala ruina. Je zajímavé, že díky tomu, že je do tohoto místa poslán před revolucí Mons. Sochár, který hned jak padla železná opona, začal poutní místo opravovat.

Historii některých poutních míst jsem musel zkracovat. To bylo v případě především poutního místa v Číhošti, protože v knize od Miloše Doležala *Jako bychom dnes zemřít měli* bylo množství informací, ale délku charakteristiky bylo nutno rozumně zkrátit.

I přes veškeré mé úsilí jsem navštívil jen několik poutních míst mezi 23. únorem až do 7. dubnem roku 2018. Nutno také podotknout, že poutní místo Hora Tábora jsem navštívil již v září 2017. V případě, že jsem byl osobně na tomto místě, jsem pořídil fotografie těchto poutních míst a zajímal jsem se o jejich historii.

Všechna poutní místa, která jsou uvedena v této práci, jsou vysoce navštěvovaná nejenom katolickými věřícími, ale také všemi, kteří se chtějí podívat na krásnou architekturu, či sledují jiná kulturní hlediska. Poutní místa jsou popsána v knize Kam v ČR a jiných internetových odkazech.

V poslední řadě bych chtěl zmínit, že se budu pokoušet navštívit popsaná poutní místa v co nejkratší době. Kupříkladu v srpnu máme již rozplánovanou pěší pouť do Luže, kde se nachází krásné mariánské poutní místo Chlumeck.

Pokoušel jsem se zařadit poutní místa ze všech vikariátů královéhradecké diecéze. Bohužel ve dvou případech ze 14 se mi to nepovedlo, protože jsem v těchto vikariátech neshledal důležitost poutního místa více než regionální. Jedná se o vikariáty Hradec Králové a Pardubice.

V přílohách jsou přiloženy fotografie vybraných poutních míst, které jsem buď navštívil, či případně jsem požádal osoby, které se nacházejí v dotyčných místech o pořízení fotografie. Výjimku tvoří příloha č. 1, na které je mapa královéhradecké diecéze rozdělená do jednotlivých vikariátů.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné

KOKTAVÁ, Petra a Zdeňka PITRUNOVÁ. *Poutní místa a duchovní památky*. Brno: CPress, 2013, 144 s. Kam v ČR. ISBN 978-80-264-0144-5.

MATLOVIČ, René, 2001. *Geografia religii: Náčrt problematiky*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 247 s.

DOLEŽAL, Miloš. Jako bychom dnes zemřít měli: drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, c2012, 446 s. ISBN 978-80-7415-066-1.

Elektronické

Královéhradecká diecéze: oficiální stránky královéhradecké diecéze, 2018. *Královéhradecká diecéze: oficiální stránky královéhradecké diecéze* [online]. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/>

ČSÚ: *SLDB 2011* [online], 2011. Praha: ČSÚ [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014a03.pdf/330cee76-3e0a-4ef0-8822-aa4d6f21d78e?version=1.0>

Lomnice nad Popelkou: Oficiální web města [online], 2018. Lomnice nad Popelkou: Město Lomnice nad Popelkou [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://m.lomnicednadpopelkou.cz/kostel-promeneni-pane-na-hore-tabor/d-7810>

Obec Libice nad Cidlinou [online], 2018. Libice nad Cidlinou: Obec Libice nad Cidlinou [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.libicenadcidlinou.cz/historie-obce.html>

Hrady.cz: Cestujte s přehledem [online], 2018a. Praha: Hrady.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/?OID=8310>

Hrady.cz: Cestujte s přehledem [online], 2018b. Praha: Hrady.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=9454>

Hrady.cz: Cestujte s přehledem [online], 2018c. Praha: Hrady.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=2455>

Hrady.cz: Cestujte s přehledem [online], 2018d. Praha: Hrady.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=7078>

Hrady.cz: Cestujte s přehledem [online], 2018e. Praha: Hrady.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=8150>

Hrady.cz: Cestujte s přehledem [online], 2018f. Praha: Hrady.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=10040>

Hrady.cz: Cestujte s přehledem [online], 2018g. Praha: Hrady.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=11893>

Kudyznudy.cz: CzechTourism [online], 2018. Praha: CzechTourism [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/kam-pojedete/kralovehradecko/kladske-pomezi/broumov.aspx>

Krásné Čechy: Tipy na výlet [online], 2018a. Praha: Krásné Čechy [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.krasnecechy.cz/krasna-mista/kladske-pomezi/vernerovice>

Krásné Čechy: Tipy na výlet [online], 2018b. Praha: Krásné Čechy [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.krasnecechy.cz/krasna-mista/orlicke-hory-a-podorlicko/poutni-misto-destne-v-orlickych-horach>

Krásné Čechy: Tipy na výlet [online], 2018c. Praha: Krásné Čechy [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.krasnecechy.cz/krasna-mista/cesky-raj/nekolikanasobne-poutni-msto-nova-paka>

Krásné Čechy: Tipy na výlet [online], 2018d. Praha: Krásné Čechy [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.krasnecechy.cz/krasna-mista/vysocina/kaple-u-dobrohostova>

Broumovsko: Turistický server [online], 2018. Broumov: Agentura pro rozvoj Broumovska [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cs/hrbitovni-kostel-panny-marie-v-broumove>

Církevní turistika [online], 2018a. Praha: Církevní Turistika [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.cirkevnuturistika.cz/poutni-mista/poutni-misto-638>

Církevní turistika [online], 2018b. Praha: Církevní Turistika [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.cirkevnuturistika.cz/poutni-mista/poutni-misto-6322>

Církevní turistika [online], 2018c. Praha: Církevní Turistika [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.cirkevnuturistika.cz/poutni-mista/poutni-misto-1238>

Církevní turistika [online], 2018d. Praha: Církevní Turistika [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.cirkevnuturistika.cz/poutni-mista/poutni-misto-6071>

Církevní turistika [online], 2018e. Praha: Církevní Turistika [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.cirkevnuturistika.cz/poutni-mista/poutni-misto-1210>

Test církevní turistika [online], 2018. Praha: Církevní Turistika [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://test.cirkevnuturistika.cz/poutni-misto-6071>

Římskokatolická farnost Nová Paka [online], 2018a. Nová Paka: ŘKF Nová Paka [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://novapaka.farnost.cz/10-zakladni-www/12-klasterni-kostel-nanebevzeti-panny-marie>

Římskokatolická farnost Nová Paka [online], 2018b. Nová Paka: ŘKF Nová Paka [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://novapaka.farnost.cz/10-zakladni-www/11-kostel-svateho-mikulase>

Římskokatolická farnost Litomyšl [online], 2018. Litomyšl: ŘKF Litomyšl [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: http://www.farnostlitomysl.cz/?str=farnost_litomysl

Mapy.cz [online], 2018a. Praha: mapy.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=16.3216703&y=49.8678491&z=16&source=base&id=2075955&q=litomy%C5%A1l>

Českomoravská FATIMA: Poutní místo v Koclířově u Svitav [online], 2018. Koclířov: Fatimský apoštolát v ČR [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.cm-fatima.cz/a/kostely-kaple-a-jednotlive-budovy-poutniho-arealu-227/>

Klášter Želiv: Národní kulturní památka [online], 2016. Želiv: Kanonie premonstrátů v Želivě [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.zeliv.eu/>

Želivský klášter, 2001-. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 9. 2. 2018 [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDelivsk%C3%BD_kl%C3%A1%C5%A1ter

Obec Číhošť [online], 2018. Číhošť: Obec Číhošť [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.cihost.cz/index.php?nid=2612&lid=cs&oid=294272>

Farnost Číhošť [online], 2014. Číhošť: Farnost Číhošť [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.farnostcihost.cz/historie/>

Mapy.cz [online], 2018b. Praha: mapy.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=15.6437088&y=49.6060502&z=15&source=base&id=1713057&q=pohled>

Mapy.cz [online], 2018c. Praha: mapy.cz [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=15.6637932&y=49.6118345&z=15&source=base&id=1720580&q=pohled>

Obec Pohled [online], 2018. Pohled: Obec Pohled [vid. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.obecpohled.cz/index.php?nid=1002&lid=cs&oid=4615704>

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A	78
Příloha B	79
Příloha C	79
Příloha D	80
Příloha E	80
Příloha F	81
Příloha G	81
Příloha H	82
Příloha I	83
Příloha J	83
Příloha K	84
Příloha L	85
Příloha M	86
Příloha N	87
Příloha O	87
Příloha P	88
Příloha Q	88

10 PŘÍLOHY

10.1 Příloha A

Obr. 1 Mapa královéhradecké diecéze po vikariátech

Zdroj: <http://www.bihk.cz/>

10.2 Příloha B

Obr. 2 Kostel Proměnění Páně na hoře Tábor

Zdroj: foto autor (6. 9. 2017)

10.3 Příloha C

Obr. 3 Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele v Kutné Hoře Sedlci

Zdroj: <https://bit.ly/2HGG1Sv>

10.4 Příloha D

Obr. 4 Kostel sv. Jakuba Staršího v Církvici

Zdroj: <https://bit.ly/2HFokCD>

10.5 Příloha E

Obr. 5 Klášter v Broumově

Zdroj: <https://bit.ly/2ET7e1n>

10.6 Příloha F

Obr. 6 Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově

Zdroj: foto Ing. M. Šnorbert (25. 2.)

10.7 Příloha G

Obr. 7 Kaple v dřízenském údolí

Zdroj: foto autor (23. 2.)

10.8 Příloha H

Obr. 8 Poutní místo Studánka

Zdroj: foto autor (23. 2.)

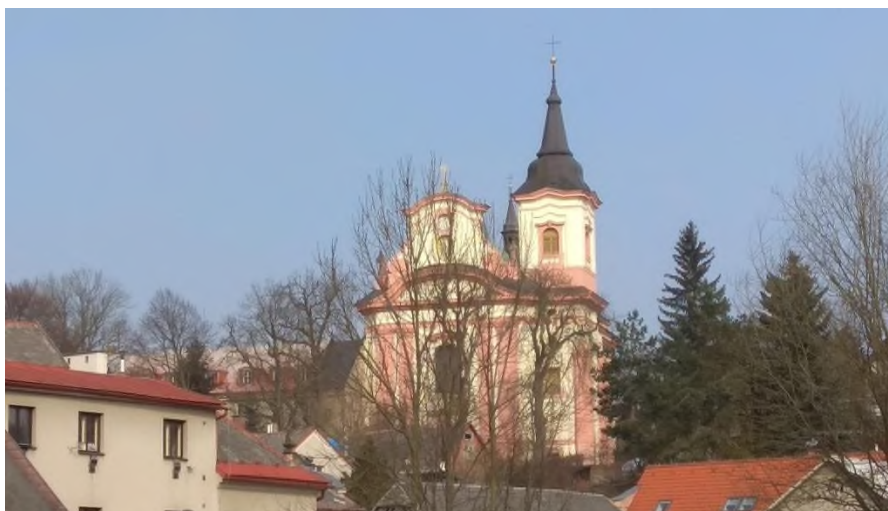
10.9 Příloha I

Obr. 9 Kostel Panny Marie rokolské v Rokoli

Zdroj: foto P. R. D. Mgr. F. Mráz (5. 3.)

10.10 Příloha J

Obr. 10 Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Nové Pace

Zdroj: foto autor (2. 3.)

10.11 Příloha K

Obr. 11 Průčelí kostela Povýšení svatého Kříže v Litomyšli

Zdroj: foto E. Drašnarová (15. 3.)

10.12 Příloha L

Obr. 12 Letecký snímek klášterního areálu nad Králíky

Zdroj: <https://bit.ly/2H5iHfZ>

10.13 Příloha M

Obr. 13 Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Luži

Zdroj: pan Tesař (podzim 2017)

10.14 Příloha N

Obr. 14 Klášter v Koclířově

Zdroj: <https://bit.ly/2qG2yXz>

10.15 Příloha O

Obr. 15 Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Želivě

Zdroj: <https://www.zeliv.eu/>

10.16 Příloha P

Obr. 17 Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Číhošti

Zdroj: <https://bit.ly/2Hbrf4U>

10.17 Příloha Q

Obr. 17 Kaple sv. Anny nad obcí Pohled

Zdroj: <https://bit.ly/2qF54xj>